

TEMA D'ACTUALITAT

ECONOMIA SOCIAL I JOVENTUT

Tema d'actualitat realitzat per Belén Català Estada

Investigadora predoctoral en formació (FPU)
IUDESCOOP-Universitat de València

Una ràpida radiografia a la situació dels joves a Espanya

La joventut, entesa com aquell període d'edat que divideix la infància de l'edat adulta, no està definida de manera categòrica i universal per una franja d'edat inamovible. Segons el criteri de Nacions Unides, la joventut comprén a aquelles persones situades entre els 15 i 24 anys. No obstant això, qüestions com l'accés al treball, l'accés a l'habitatge o l'augment de l'esperança de vida propicien que aquesta franja d'edat s'amplie en molts organismes. Per exemple, en el cas de la majoria de les enquestes de l'Institut Nacional d'Estadística (INE) la joventut comprén a les persones que es troben entre els 15 i 29 anys d'edat. I, a més, en determinades ajudes per a joves a nivell estatal o autonòmic, aquesta franja s'arriba a ampliar fins i tot als 35 anys.

La multiplicitat de criteris ens permet fer una primera reflexió: la joventut, a efectes administratius, s'allarga a conseqüència d'un palès i reconegut problema estructural respecte a les condicions de vida de la gent jove: altes taxes de desocupació juvenil (Espanya continua encapçalant les llistes europees) i condicions inestables en la contractació caracteritzades per la precarietat, la temporalitat, la dualitat en qualificació i la sectorialització; el que comporta a una incapacitat d'accedir a un habitatge i sovint a construir un projecte professional i personal òptim. Així ho corroboren les dades. L'últim informe de joventut a Espanya (2020) realitzat per INJUVE¹ revela que el

36,2% de dones joves i el 25,5% dels homes té un contracte a temps parcial, i que 1 de cada 5 joves menors de 19 anys treballa sense contracte. A més, el document assenyala que quasi un 40% dels joves voldrien treballar més hores, la qual cosa emfatitza que moltes vegades s'estigmatitza a la població jove com a pèssims o poc conformistes amb les condicions laborals, però la realitat demostra que hi ha poca demanda laboral que pugui emprar aquest col·lectiu. La crisi del Covid-19 no ha fet sinó que agreujar aquesta situació, afectant especialment per classes a la joventut, ja que els joves de classe més baixa, en tindre unes pitjors condicions laborals i més dificultats per a realitzar la seua activitat en línia, han sigut més vulnerables als acomiadaments i als ERTes.

Quant a la percepció de l'ocupació, les perspectives continuen la tendència de la precarietat i inseguretat laboral, ja que 1 de cada 4 joves considera molt probable que es quede sense treball en 12 mesos, i 1 de cada 3 veu poc o gens probable trobar treball en 1 any vista.

L'emancipació i l'accés a l'habitatge és un altre dels aspectes que caracteritzen el benestar o malestar de la joventut. Espanya és el sisé país per la cua a Europa en el que més tard es produeix l'emancipació dels joves, havent empitjorat en termes relatius sobre altres països europeus amb característiques demogràfiques similars en l'última dècada. A més, només un 45% de les persones joves ocupades estan emancipades, la qual cosa demostra la incapacitat que l'ocupació siga garant d'obtenir accés a un habitatge. Aquest fet

1.- Institut de la Joventut. L'informe es pot consultar en:
http://www.injuve.es/sites/default/files/adjuntos/2021/03/informe_juventud_espana_2020.pdf

"Encara queda un ampli rang de millora tant en el camp de les polítiques públiques dirigides als joves, com en la realització de canvis estructurals a nivell estatal que es replantegen, entre molts altres aspectes, la sostenibilitat del mercat laboral tal com està concebut actualment, el difícil accés a l'habitatge o la millora de les polítiques de cobertura social."

s'agreja encara més amb la joventut inactiva i amb la parada, on a penes 2 de cada 10 estan emancipats.

Un altre de les dades que sorprenen d'aquest informe és el baix grau d'afecció per la política, sent menor el percentatge segons es baixa de tram d'edat juvenil, i això està directament relacionat tant per les pessimistes perspectives sobre el nivell de desocupació juvenil com la precarietat en l'ocupació. Així mateix, tant el medi ambient com la lluita per la igualtat de gènere són dos temes de gran interès per a la població jove.

Finalment, l'estudi posa de rellevància com van afectar els primers episodis de la pandèmia a la gent jove, concretament fins a estiu de 2020. Una de les conclusions més impactants és que el Covid-19 va danyar de forma més severa a les dones joves en termes de moral, tensió, depressió, estrès i soledat; i algunes en percentatges bastant superiors als homes. Per si no fos prou, la major destrucció de l'ocupació durant la crisi del Covid-19 es va produir entre el col·lectiu jove: entre els sectors d'alt risc de pèrdua d'ocupació per la pandèmia, els joves representaven el 13% de l'ocupació total, mentre que es va destruir una mitjana del 34%. Aquest fet demostra que el col·lectiu jove és especialment vulnerable en èpoques de crisis.

A grans trets, aquesta breu i simplificada descripció de la situació de la joventut a Espanya sembla indicar que encara queda un ampli rang de millora tant en el camp de les polítiques públiques dirigides als joves, com en la realització de canvis estructurals a nivell estatal que es replantegen, entre molts altres aspectes, la sostenibilitat del mercat laboral tal com està concebut actualment, el difícil accés a l'habitatge o la millora de les polítiques de cobertura social. Sota aquest context, torna a ser l'Economia Social, i els principis i valors que la caracteritzen, la que ofereix una alter-

nativa a la gent jove en termes d'ocupació, de garantir serveis i oferir oportunitats.

Economia social i ocupació jove

Quan en l'anterior apartat féiem un repàs dels principals trets de la joventut espanyola, la majoria de les característiques partien de la base d'una mala situació del mercat laboral. Aquest fet, la gran majoria de vegades, és la principal causa per que s'establisquen pautes com la difícil emancipació, l'accés a l'habitatge, la desafecció de la política o el consum d'oci no formatiu, entre altres. És per això que en aquest apartat parlarem dels joves i de l'ocupació en les entitats de l'economia social, a partir de les dades d'un estudi recent² anomenat "Acostament de l'economia social a les persones joves com a oportunitat d'accés al mercat de treball", que va ser desenvolupat en col·laboració per FUNDAE³ i CEPES⁴.

La primera idea que es destaca i que també es constata en algunes de les entrevistes d'aquest monogràfic és que, en termes generals, i també en els joves, hi ha un autèntic desconeixement de les oportunitats laborals que ofereix l'economia social, especialment en el camp de l'emprenedoria, que compta amb nombroses ajudes i facilitats a nivell autonòmic, estatal i europeu. Una de les més conegudes i importants és la possibilitat de cobrar en pagament únic la prestació contributiva per desocupació, per a constituir una cooperativa de treball associat o una societat laboral de nova creació, o per a incorporar-se a alguna ja existent.

De la mostra de l'estudi es desprén que aproximadament el 15% de persones que estan ocupades en l'economia social són joves, i que les comunitats autò-

2.- Aquest estudi va ser presentat a la fi de 2020.

3.- Fundació Estatal per a la Formació en l'Ocupació.

4.- Confederació Empresarial Espanyola d'Economia Social.

"El 15% de les persones ocupades en l'economia social són joves. La seua presència és major en branques de l'educació, serveis socials i activitats artístiques i d'entreteniment. Tenen més formació universitària que els seus companys adults."

"El 5% dels joves emprats en l'ES tenen alguna diversitat funcional. Aquest percentatge a penes supera el 0,5% en les empreses de capital."

"Hi ha un autèntic desconeixement de les oportunitats laborals que ofereix l'economia social, especialment en el camp de l'emprenedoria, que compta amb nombroses ajudes i facilitats a nivell autonòmic, estatal i europeu."

nomes que més joves ocupen són Catalunya (24,5%), Andalusia (15,4%), Comunitat Valenciana (10,8%), Madrid (10%) i País Basc (8,9%). La resta d'autonomies es troben bastant lluny d'aquestes xifres, seguint el mateix patró que l'ocupació general de l'economia social a Espanya.

Si atenem quina mena de perfil jove està ocupat en l'economia social i ho comparem amb els adults del sector, les principals diferències radiquen en la formació i en la discapacitat. Respecte a la formació, el percentatge de joves emprats en entitats de l'economia social amb estudis universitaris és 10 punts superior als adults universitaris que també treballen en l'economia social (29% vs 19%). Pel que respecta a la discapacitat, s'observa que un 10% menys de joves amb diversitat funcional s'ocupen en l'ES respecte als adults. En general, el perfil de l'empleat jove en l'economia social és una dona, nascuda a Espanya, qualificada, sense discapacitat i que treballa en una ciutat de les principals regions d'Espanya [Mapa de la situació dels joves en el mercat de treball de l'economia social, pp: 34].

Quant a les característiques d'aquests llocs de treball, es destaca que els joves en l'economia social s'ocupen per compte aliè i es diferencien respecte dels adults en els sectors d'ocupació, destacant les branques de l'educació, els serveis socials i les activitats artístiques, recreatives i d'entreteniment. A més, solen ser empreses joves i de grandària xicoteta.

Un dels aspectes positius de l'ocupació jove en l'economia social és la qualificació del lloc de treball. Un de cada quatre joves té un lloc d'alta qualificació i el 50% tenen llocs de qualificació mitjana. Es trenca així la precarietat i la barrera que té la gent jove formada a accedir a una ocupació d'acord amb el seu grau de formació.

No obstant això, l'anàlisi de l'ocupació jove adquireix total rellevància no sols quan el comparem amb les condicions de treball dels adults en l'economia social, sinó comparant la situació de l'ocupació jove en entitats de l'economia social i en entitats de tipus capitalista. Cal destacar que l'economia social ocupa un percentatge major de dones joves que les empreses tradicionals, superant la barrera del 50%. A més, l'economia social empra més joves en els trams de 16 a 24 anys. Això és, l'ES ofereix més oportunitats als joves en el que segurament per a molts és la seua primera ocupació.

En termes de l'educació reglada dels treballadors, són notables les diferències entre tots dos tipus d'empreses. En les entitats de l'economia social hi ha tant en les franges d'edat de 16 a 19 anys, 20 a 24 i 25 a 29 anys, un major percentatge de treballadors amb estudis superiors, superant en un 10% en els estudis de grau, màster i doctorat. És per això que es pot afirmar que comparativament, les persones ocupades en l'ES tenen una formació superior que les de tipus capitalista.

Una altra de les facetes a destacar és l'ocupabilitat de joves amb diversitat funcional en l'economia social. La diferència és significativa: mentre que el 5% dels joves emprats en l'ES tenen alguna diversitat funcional, en les empreses mercantils a penes superen el 0,5% de treballadors. Aquest fet evidencia la vocació social de l'economia social i la igualtat d'oportunitats.

En general, aquestes dades demostren que **emprar-se en l'economia social no és una opció només per a buscar ocupació exclusivament per creure en els seus valors i la seua funció social, sinó perquè en termes comparatius crea ocupació més inclusiva, amb més estabilitat, amb menor dispersió salarial i amb majors nivells d'igualtat**, amb l'afegit de ser part activa en la presa de decisions de les entitats, la qual cosa repercuteix positivament en la proactivitat i en la satisfacció personal dels treballadors.

No obstant això, l'ocupació juvenil dins de l'economia social també té marges de millora en alguns aspectes, entre ells: la comunicació i difusió de l'activitat de l'economia social entre els joves, la població en general i actors clau en el món juvenil; crear ocupació juvenil en sectors emergents d'alt valor afegit i de primera necessitat; millorar l'educació reglada en ES; millorar la participació dels joves en les diferents estructures representatives de l'ES; realitzar actuacions per a millorar l'ocupabilitat de les persones joves amb discapacitat, els emigrants, persones d'ètnia gitana o en situació de vulnerabilitat; i focalitzar les accions de difusió d'economia social i joventut en aquells territoris on l'ES ha estat tradicionalment menys present, així com en el món rural.

Encara que queden accions per realitzar i especialment un ardu treball de visibilitat, els estudis elaborats fins a hui, com el que acabem de citar, i les propostes d'actuació que suggereix són un bon full de ruta per a consolidar el binomi economia social i joventut.

L'economia social comptada per joves

Els joves que treballen o que d'alguna manera tenen contacte amb l'economia social són els vertaders prescriptors d'aquesta. De poc serviran els estudis o els articles sobre les característiques de l'ocupació i els avantatges de l'ES si no hi ha persones que contenen la seua experiència i que transmeten com viuen el seu dia a dia en contacte amb aquesta realitat, ja siga en el món laboral, com a usuaris o com a difusors. D'aquesta manera el discurs no acadèmic ha de ser una font atractiva per als joves que vulguen saber que oportunitats els ofereix l'economia social.

Baix la premissa que per a parlar de ES i joventut han de fer-ho els seus protagonistes, s'ha seleccionat a 13 joves amb l'objectiu que contenen quina és la seua experiència amb l'economia social. Entre ells s'han buscat diferents perfils. Les persones entrevistades han sigut:

- Paula Torres Galán, Gestora de personal de Consum cooperativa.
- Fran Merino Garrido, Director Tècnic de la Federació de Cooperatives d'Habitatges i Rehabilitació de la Comunitat Valenciana (FECovi)
- Millán Díaz Fonca, Professor titular del departament de direcció i organització d'empreses de la Universitat de Saragossa i fundador de REJIES (Xarxa Espanyola de Joves Investigadors en Economia Social)
- Alfredo Artigas Chaves i Aràdia Ruiz Blanco, socis de la cooperativa El Rogle: recerca, mediació i advocacia.
- Isa, Lluís, Josep, Clàudia, Adrián, Lucía i Pedro. Socis de la cooperativa Granissat, estudi creatiu.
- Eva de la Coba, Tècnica d'Orientació Laboral i Educativa de la Fundació Nova Feina.
- Rafael Varas Rodríguez, Tècnic de projectes de la Federació Valenciana de Cooperatives de Treball Associat (FEVECTA).
- María García Villalba, Integradora social en Associació Àmbit
- Patricia Santacruz Herreros, Tècnica especialitzada en cooperatives de l'àrea de promoció econòmica del CEMES S.L.O Burjassot.
- Marta Lozano Molano, Presidenta de la cooperativa Wazo Coop.
- Alexandre Tomás Martínez, Vicepresident del Consell Valencià de la Joventut.
- Ana Aguirre, Representant del Comitè i la Xarxa de Joventut de l'Aliança Cooperativa Internacional.
- Joves per Fiare

En aquest monogràfic es pretenen reflectir experiències de joves treballadors en grans empreses de l'ES, d'emprenedoria cooperativa jove, d'emprenedoria jove en el món rural, d'alts càrrecs joves en organismes institucionals de l'ES, d'investigació jove en l'àmbit de l'ES, en matèria de formació a joves sobre ES, de persones joves amb diversitat funcional treballadores en entitats de l'ES, de persones amb alts càrrecs en organismes de joventut, i persones que aporten una visió de finances ètiques per a joves. El conjunt d'aquestes entrevistes aporta una visió transversal i molt rica sobre l'economia social i la joventut, i reflecteix de primera mà la realitat d'aquestes 13 experiències singulars.

Paula Torres Galán

Gestora de Personal en Consum Cooperativa

“Si la gent jove sabera tots els avantatges i beneficis que realitzen per a la societat les empreses d'economia social, com ara generar riquesa local, buscar el benefici comú, la sostenibilitat econòmica, social i mediambiental, etc., buscarien més aquest tipus d'empreses per a treballar”.

-Per què opta per emprar-se després de la finalització dels seus estudis en una entitat de l'economia social i no una altra de tipus mercantilista?

-Vaig iniciar la meua marxa en el món laboral abans de finalitzar els meus estudis de Magisteri en 2014: buscava una ocupació que fora compatible amb la universitat i Consum va ser qui em va obrir les portes, amb un contracte indefinit de cap de setmana, encara que la veritat és que a casa ja coneixíem l'empresa. Era el meu primer contracte indefinit, amb 20 anys. Una cosa increïble per a mi.

Considere que entrar a treballar en una cooperativa, com Consum, que posa en valor a les persones i es preocupa per elles, fa que siga el més cridaner per a algú que encara està estudiant. Les facilitats d'horaris que se m'oferien, la flexibilitat per a poder anar a realitzar un examen, així com la preocupació pel benestar de tots els companys, va fer que no em pensara, ni una sola vegada, eixir de la cooperativa quan vaig acabar d'estudiar. Tot el contrari. I, als pocs mesos d'entrar, em vaig convertir en sòcia.

Estic segura i cada vegada més, que totes aquestes possibilitats i oportunitats no es donen tant en empreses mercantilistes, on la major part del temps prevalen els beneficis i objectius, per damunt de les persones.

-Com descriuria la seua trajectòria professional dins de l'entitat?

-La meua trajectòria professional en Consum en aquests huit anys que porte la descriuria com molt bona, on la il·lusió i les ganes d'aprendre, juntament amb la possibilitat de desenvolupar una carrera professional que em van donar des del principi no em va fer plantejar-me anar-me de l'empresa, ni tan sols per a dedicar-me al que havia estudiat, que era Magisteri.

Vaig entrar a formar part de la cooperativa amb un contracte de cap de setmana, amb la idea de tindre una

ajuda extra per als meus estudis. Ràpidament vaig rebre tot tipus de formació i de suport dels meus comandaments per a anar assumint tasques més complexes, com les de venedora de frescos. Quasi sense finalitzar els estudis, se'm va brindar l'oportunitat d'augmentar la dedicació i ser titular de secció en forn.

L'ambient de treball excepcional, les garanties laborals i personals que ofereix l'entitat i l'oportunitat de continuar aprenent i desenvolupant-me professionalment, van fer que finalitzara els meus estudis acadèmics bolcada de ple en Consum i no a seguir per la branca que havia estudiat.

Vaig decidir no oposar i focalitzar totes les meues energies i ganes a continuar aprenent. Quasi sense adonar-me, estava formant-me per a ocupar un càrrec de responsabilitat. Estava tan orgullosa de poder aportar el meu granet d'arena a la cooperativa, que només m'abellia continuar esforçant-me i donar el millor de mi a cada moment.

Les oportunitats van continuar venint i amb compromís, esforç i formació, vaig aconseguir el lloc que actualment tinc.

-Ha rebut alguna formació específica en matèria d'economia social? En quina mesura pensa que condiciona el coneixement i la formació sobre ES amb l'ocupabilitat en el sector per part de les i els joves?

-Totes les persones que entrem a treballar en Consum rebem formació en la jornada d'acolliment que realitza la Cooperativa amb tota la plantilla de cada nou supermercat. En aquesta formació se'ns explica el model de negoci de Consum, com a cooperativa, amb totes les seues particularitats i la seua visió i valors, on les persones estan sempre en el centre i com a empresa socialment responsable.

A més, quan entres a treballar, si no pertanys a una botiga, també t'expliquen el que significa treballar en

una cooperativa, els teus drets i deures com a treballador, que tens la possibilitat de ser soci, etc. Ens informen que el model cooperatiu és part de l'economia social, com a activitat econòmica alternativa a les empreses de capital tradicional.

En aquest sentit, considere que, si la gent jove sabera tots els avantatges i beneficis que realitzen per a la societat i la col·lectivitat les empreses d'economia social, com ara generar riquesa local, que no poden deslocalitzar-se, buscar el benefici comú, la sostenibilitat econòmica, social i mediambiental,... buscarien més aquest tipus d'empreses per a treballar. A més de l'estabilitat laboral. Però crec que faltaria major comunicació/informació en les universitats, mòduls de FP, exemples d'empreses d'èxit que siguen cooperatives, perquè els joves ho busquen com a primera opció laboral. Existeix molta inèrcia a buscar treballs en una SA o SL tradicional. Crec que la gent ni es planteja que hi ha altres models de negoci.

-En la seua opinió, els valors i les característiques de la governança en les entitats de l'economia social influeixen en les condicions de treball de les persones joves? En quin sentit?

-Crec que els treballadors, en general, de les empreses d'economia social, com les cooperatives, tenen molta més protecció i beneficis que els d'una societat anònima pel fet que també són propietaris, són amos de l'empresa. En aqueix sentit, pense que és molt més atractiu per als joves saber que tens una seguretat laboral quan entres a treballar i que no et tiraran en qualsevol moment, on tens un pla de carrera que t'expliquen quan entres amb la remuneració que percebràs en cada tram, a més de la possibilitat de ser soci i el repartiment de beneficis que tens cada any. També tens mesures de conciliació de la vida familiar i laboral, que estàs treballant en una empresa que destina part dels seus beneficis a la formació i informació del consumidor, a ajudar a generar riquesa en aquells llocs on té supermercat, a través de la contractació de persones de la localitat, de signar acords comercials amb proveïdors locals i regionals... Per a mi, tot són avantatges i una gran oportunitat per a la gent jove.

A més, en la cooperativa els treballadors també participem en el capital, la gestió i els resultats, a través de les juntes, i podem traslladar els nostres interessos a través dels nostres representants socials al Comitè Social, que al seu torn el trasllada al Comitè de Direcció i al Consell Rector, com a màxims òrgans de gestió de Consum.

També participem en l'Assemblea General, al 50% amb els socis consumidors. En aquest sentit, la governança de les empreses d'economia social són un

exemple de democràcia empresarial, on tots som iguals, des del director general fins a qualsevol company de botiga.

-En matèria financera (ingressos i despeses públiques, subvencions, crèdits), quines mesures públiques considera més recomanables per a millorar la presència i situació dels joves en l'economia social? I quins altres suports públics?

-Partint del desconeixement que, en general es té del que és i el que significa l'economia social, i més en concret, del desconeixement d'aquest sector entre la població jove, probablement seria interessant introduir alguna assignatura, ja en el currículum de batxillerat que, igual que ja es cursen nocions bàsiques d'economia, pogueren explicar-se a grans trets les característiques de l'economia social i la seua funció constitucional. Probablement això fora més efectiu que qualsevol subvenció o ajuda, perquè suposaria que, d'optar qualsevol jove per aquest model, l'hauria fet amb coneixement de causa, i no per simple interès crematístic. D'altra banda, i ja en seu de post grau, o fins i tot de formació professional, estaria bé que es donara més informació respecte dels cursos i programes en aquesta matèria, que n'hi ha, i molt bons, sense anar més lluny, en la nostra Universitat de València.

-On es veu professionalment en 10 anys? Creu que la seua organització facilita el relleu generacional en els llocs de responsabilitat?

-Bàsicament on la cooperativa em necessita. Estic predisposada a continuar desenvolupant-me tant personal com professionalment i crec que Consum ofereix totes les eines possibles per a fer-ho; depèn d'un mateix aprofitar-les.

Actualment, el nostre pla de desenvolupament de potencials està enfocat a això últim, a continuar donant cobertura a tots els llocs de major responsabilitat que, per relleu generacional, es van creant.

El pla de desenvolupament de potencials que tenim implantat en la Cooperativa està dissenyat per a anticipar-se a les necessitats, tindre identificats a totes aquelles persones amb potencial dins de la xarxa i anar preparant-les per a poder aconseguir un lloc de major responsabilitat en un futur. Crec que això últim és la base de tot, la planificació dels llocs a cobrir, així com la formació que s'imparteix, fa que Consum siga un referent quant a promoció i successió interna.

Fran Merino Garrido

Director tècnic de la Federació de Cooperatives d'Habitatges i Rehabilitació de la Comunitat Valenciana

"L'ocupabilitat en els sectors de l'economia social es troba condicionada per múltiples factors, si bé, tindre un bagatge formatiu específic considere que és clau i sol estar valorat en moltes ofertes d'ocupació."

-Per què opta per emprar-se després de la finalització dels seus estudis en una entitat de l'economia social i no una altra de tipus mercantilista?

-Després de diplomar-me dels estudis de grau universitari en Administració i Direcció d'Empreses, vaig estar ocupat en empreses de l'àmbit mercantil i vaig observar la cultura organitzacional de diferents sectors, gràcies a un curt però intens període de dedicació professional en una coneguda empresa d'auditoria financera.

Aqueix breu contacte em va animar a orientar-me i formar-me sobre empreses i entitats que tingueren com a objectiu millorar la vida de les persones, una cultura organitzacional horitzontal i participativa, i que contribuïren a dinamitzar una economia de proximitat i sostenible. Aqueix impuls em va portar a l'oportunitat de treballar en la Federació Valenciana de Cooperatives d'Habitatges. També vaig poder col·laborar un període breu però enriquidor en la Fundació Nova Feina, dedicada a la inserció laboral de persones en situació més vulnerable.

-Com descriuria la seua trajectòria professional dins de l'entitat?

-Des que vaig començar amb les pràctiques curriculars de màster en l'abril de 2017, ha sigut un període de creixement exponencial intensiu, on he anat adquirint habilitats i aptituds professionals que he bolcat a la meua contribució a l'entitat. La meua incorporació va estar lligada a un projecte d'actualització i creixement de la entitat, servint de corretja de transmissió de les directrius marcades pel seu consell rector. Això m'ha permés treballar amb grans i experimentats cooperativistes i tècnics professionals de diferents generacions, que han completat la meua habilitació professional com a tècnic de cooperativisme especialitzat en la formació, foment i difusió aplicat a l'habitatge de gestió comunitària.

-Ha rebut alguna formació específica en matèria d'economia social? En quina mesura creu que condiciona el coneixement i la formació sobre ES amb l'ocupabilitat en el sector per part de les i els joves?

-La principal formació específica que he cursat ha sigut la del Màster Universitari en Economia Social (Especialitat en Cooperatives) de la Universitat de València, a través del IUDESCOOP, en el qual vaig desenvolupar l'itinerari professional i l'investigador. Complementàriament, he cursat altres cursos, destacant el curs especialitzat de Dinamització d'Emprenedoria i Innovació en Economia Social, impartit per l'Escola d'Economia Social d'Andalusia.

Des del meu punt de vista, l'ocupabilitat en els sectors de l'economia social es troba condicionada per múltiples factors, si bé, tindre un bagatge formatiu específic considere que és clau i sol estar valorat en moltes ofertes d'ocupació i està altament vinculat per a autoemprar-se en aquest àmbit. En els processos de selecció d'ocupació, solen destinar-se alts recursos per a trobar persones alineades amb la cultura organitzativa, els valors i principis de les empreses. A més, hauria de ser fonamental més en empreses i entitats amb un sistema diferenciat de principis i valors de funcionament i governança.

-En la seua opinió, els valors i les característiques de la governança en les entitats de l'economia social influeixen en les condicions de treball de les persones joves? En quin sentit?

-La participació i gestió econòmica democratitzada atorguen un alt potencial per a la millora de les condicions de treball de persones joves en l'àmbit de treball cooperativitzat. No obstant això, és un repte per a entitats ocupadores d'economia social, que es troben en mig de la precarització sistèmica, motivades per raons de competitivitat empresarial, per baixa professionalització de la gestió o per la temporalitat

o feblesa de les fonts d'ingressos. Per això, considere que l'economia social pot influir, però no tant com deuria, ja que opera en un sistema d'ocupació estructuralment precaritzat al qual denominen "mercat de treball".

-En matèria financera (ingressos i despeses públiques, subvencions, crèdits), quines mesures públiques considera més recomanables per a millorar la presència i situació dels joves en l'economia social? I quins altres suports públics?

-Sense ser un expert en la matèria, les bonificacions per a desenvolupar programes de tutorització d'empleats amb àmplia experiència i persones joves que s'incorporen per a facilitar el relleu generacional; i

les ajudes a la capitalització per a la joventut per que puguin emprendre de manera col·lectiva i cooperativa, considere que són dues eines molt útils. A nivell estructural, establir un estatut digne per a les pràctiques i beques de joves treballadores/es, amb una bona labor d'inspecció, és essencial per a desarticular la precarització laboral de la joventut.

-On es veu professionalment en 10 anys?

-Si responc amb sinceritat, em sume a la incertesa laboral que patim la nostra generació. Encara que si responc en un sentit aspiracional, espere continuar treballant pel foment i la promoció del cooperativisme, en qualsevol de les seues formes i des de qualsevol àmbit.

Millán Díaz Foncea

Professor titular del Departament de Direcció i Organització d'Empreses de la Universitat de Saragossa i fundador de REJIES (Xarxa de Joves Investigadors en Economia Social)

"REJIES permet fer costat a les persones que es troben més soles en les seues universitats a fer menys difícil desenvolupar una carrera acadèmica en economia social."

-Què és i com naix la xarxa REJIES?

-La xarxa REJIES, de Joves investigadors en Economia Social naix en 2014 com un espai organitzat des dels joves investigadors i per als joves investigadors en aquest àmbit d'estudi. Teníem contacte amb xarxes internacionals que havien realitzat experiències d'agrupar estudiants de doctorat de diferents països. El seu diagnòstic era que existeixen estudiants de doctorat aïllats en les seues universitats i països treballant sobre l'àmbit de l'economia social i àrees afins (empreses socials, cooperativisme, emprenedoria social, innovació social, etc.) i que tindre una xarxa disponible els permet a aquests estudiants veure que no estan sols, tindre contacte amb una realitat investigadora més àmplia que la que coneixen pel seu dia a dia, la qual cosa els permet desenvolupar la seua labor investigadora d'una millor manera, aconseguint un millor desenvolupament en el seu propi país.

Nosaltres vam fer nostre aqueix diagnòstic per a aplicar-lo a Espanya, utilitzant com a llengua vehicular el castellà en comptes de l'anglès, com ocorre a nivell internacional. I aprofitant l'organització a Saragossa, en 2014, del Congrés Internacional d'Economia Solidària, per part de REAS Xarxa de Xarxes, des del nostre grup d'investigació, GESES, de la Universitat de Saragossa, vam proposar a l'organització la possibilitat d'incorporar una part acadèmica destinada a joves investigadors, la qual cosa va ser acollida amb molt d'interès. Així, en col·laboració amb altres joves investigadors (de les Universitats de València, Sevilla, Mondragón, Santiago de Compostella, Madrid, etc.) que estaven en una etapa inicial de doctorand o amb el doctorat recentment defensat, i que ens havíem trobat en altres congressos nacionals i internacionals anteriorment, ens animarem a fer aquest primer pas.

Des de llavors s'han organitzat 6 trobades a nivell nacional, les quals han sigut acollides per les universitats de les persones que estàvem en la Xarxa REJIES (la II Trobada REJIES, en 2015, va ser a Madrid -Universitat Pontifícia de Comillas ICADE-ICAI-, la III en 2016 a València, la IV en 2017 a Santiago de Compostel·la, la V en 2019 a Sevilla...). Les trobades han estat, en gran part dels casos, vinculades als congressos de CIRIEC, en els quals moltes vegades incorporàvem un dia previ o posterior dedicat als joves investigadors.

En 2021 es va incorporar, a més, la realització (en modalitat en línia) del "Taller d'experiències de l'economia social i solidària amb empreses socials en l'àmbit de la cultura, la igualtat de gènere i la migració" (programa disponible en http://www.emes.net/conferenciateruel/wp-content/uploads/2021/01/zaz2021_taller_programa.pdf), en col·laboració amb la Xarxa Internacional d'Investigació EMES i amb la Universitat Internacional de València - VIU. Aquest Taller pretenia anticipar alguns debats sobre la investigació en l'empresa social, centrant el focus en tres àrees innovadores (cultura, igualtat de gènere i migració) amb la finalitat que ens permetera reflexionar de manera col·lectiva sobre elles.

Per a acabar, només com a anotació, cal assenyalar que com a "jove investigador" entenem a aquelles persones que estan en la seua etapa de doctorat o recentment han acabat la tesi (tesi + 8 anys, arribem a concretar). Per tant, això de "jove" no és una qüestió d'edat biològica, sinó, més aviat, d'edat acadèmica o experiència en la carrera acadèmica.

-Què creu que aporta REJIES i en general la investigació de persones joves al camp de l'economia social i el cooperativisme?

-REJIES és un espai de confiança on fer els primers passos en la teua carrera investigadora (exposant un 'paper' o organitzant un esdeveniment acadèmic, entre altres coses...), permetent una corba d'aprenentatge del procés acadèmic més pronunciada, preparant-se millor per a la tasca investigadora, i tot això, sense por de ser jutjat, sinó rebent contribucions constructives i entre companys.

Això és especialment útil en aquelles universitats on no hi ha un bagatge sobre economia social, facilitant una certa transferència de recursos intangibles des dels pols d'investigació més rellevants a uns altres amb menor recorregut i densitat d'investigadors. REJIES permet fer costat a les persones que es troben més soles en les seues universitats i fer menys difícil desenvolupar una carrera acadèmica en aquest àmbit. I és que no és fàcil investigar en economia social i àmbits afins si en el teu ecosistema, el lloc on estàs fent-lo, no tens un grup de treball que recolze,

entenga i done suport a aquest model econòmic i empresarial.

Això és beneficiós també per a la investigació en general en economia social, la del propi CIRIEC i la dels pols d'investigació més rellevants, ja que la investigació en economia social s'estenga a altres espais permet generar aliances i ampliar l'abast i la legitimitat de la investigació en aquest àmbit.

Les Trobades REJIES a més són xicotets esdeveniments que poden realitzar-se sense gran cost d'organització i així acudir a territoris més llunyans o desconnectats de l'economia social. A més, els joves investigadors que participen en REJIES aporten saba nova a la investigació, enfocaments heterodoxos sobre el que es pot investigar, qüestionant, fins i tot, com s'ha investigat fins ara.

-En la seua opinió, els valors i les característiques de la governança en les entitats de l'economia social influeixen en les condicions de treball de les persones joves? En quin sentit?

-És un bonic tema d'investigació, amb molt de recorregut. Potser queda pendent continuar investigant la causalitat entre totes dues qüestions (valors i característiques de governança vs. condicions de treball de les persones joves), perquè podria plantejar-se que la relació potser és la contrària. És a dir, que les condicions de treball de les persones joves permeten que les característiques de la governança d'aquestes entitats es desenvolupen en major o menor mesura. L'absència d'unes condicions de treball adequades faria més difícil que els requisits i les exigències que tenen les entitats d'economia social es puguin desenvolupar.

Pose per cas REJIES. Naix en 2014 d'un grup de 6-8 investigadors que estàvem desenvolupant o iniciant la nostra carrera acadèmica. Això es va poder donar perquè les condicions de treball que teníem, ja siga a través d'una beca, ja siga a través d'una família que ens permetia dedicar uns anys a fer la nostra tesi, ens va permetre dedicar part del temps que hauríem de dedicar a fer la tesi també a coordinar-nos i fer altres tasques, com organitzar les Trobades REJIES.

Ara, quasi 10 anys després, sembla que es pot produir un relleu entre els membres del grup promotor de REJIES, quan torna a existir uns investigadors joves amb unes condicions laborals prou dignes per a poder dedicar temps i talent a organitzar aquesta Xarxa. Els intents anteriors de relleu i de delegar en altres investigadors la gestió de la Xarxa REJIES xocava contra la situació precària que tenien les persones que estaven desenvolupant la seua tesi en aqueix moment, doncs, a més del seu doctorat, tenien treballs externs per a poder finançar-se, amb el que dificultava poder dedicar més temps a la gestió de la Xarxa.

Així, és important aconseguir aquestes condicions dignes per a poder desenvolupar el potencial de les entitats d'economia social. Els valors i característiques de l'economia social haurien d'ajudar a aconseguir-los o, almenys, tindre'ls com a objectiu de l'activitat d'aquestes organitzacions i de la resta de l'ecosistema (també l'investigador) que existeix voltant.

-En matèria financera (ingressos i despeses públiques, subvencions, crèdits), quines mesures públiques considera més recomanables per a millorar la presència i situació dels joves en l'economia social? I quins altres suports públics?

-Crec que la qüestió principal és finançar la difusió i legitimació d'aquestes formes organitzatives. Almenys, al mateix nivell que es fa amb unes altres. El coneixement de l'existència d'aquestes organitzacions per part dels propis usuaris, però, sobretot, dels prescriptors (assessories, agències de desenvolupament, serveis d'emprenedoria, serveis bancaris, etc.) permetrà un major desenvolupament, que permetrà aprofitar millor els recursos que existisquen.

Per exemple, des de l'àmbit universitari, és una evidència que existeixen molt poques empreses d'economia social en les incubadores universitàries. Entre les raons es pot incloure que els joves no veuen a les organitzacions d'economia social com un model al qual puguen aspirar o, si el veuen, és com una organització utòpica de la seua activitat, o en el millor dels casos, com una font de subvencions (a cooperatives, societats laborals...) que poden rebre. Així, existeix cert estigma sobre elles, la qual cosa fa difícil que els joves que han de plantejar-se la seua activitat econòmica també la desenvolupen.

No obstant això, quan es coneix com funcionen aquestes entitats, es contacta amb alguna d'elles i s'entén la característica diferencial que mostren respecte a altres models organitzatius, l'experiència docent i universitària mostra que es descobreix un model que interessa i atrau.

-En la seua opinió, considera que en l'àmbit d'investigació de l'economia social i el cooperativisme hi ha una forta presència de persones joves?

-Encara que és un àmbit on la investigació atrau perquè es descobreix com a autèntic, pròxim a atendre les necessitats del propi sector, la qual cosa dona sentit a la investigació que es realitza, continua sent minoritari.

Cada vegada el sector està més desenvolupat i estructurat; en el cas espanyol, per damunt d'altres països. Tenim estructures acadèmiques i d'investigació que permeten que els joves investigadors no hagen

de ser herois i heroïnes per a poder desenvolupar la seua carrera investigadora, sinó que ho tinguen un poc més fàcil. Tenim revistes acadèmiques consolidades i de referència, congressos on presentar treballs i rebre feedback especialitzat, grups d'investigació que treballen en xarxa i que poden donar-se suport.

Això coincideix a més amb un moment per a l'economia social molt rellevant tant a nivell internacional i europeu, com a espanyol, i fins i tot autonòmic, amb suports directes a l'economia social que faciliten connectar-la més.

Les persones joves es poden acostar a investigar aquest sector amb garanties, encara que està pendent donar més recursos, no sols econòmics, sinó de bases de dades adequades, d'accés al sector, amb temes investigadors que transcendisquen... amb la finalitat que puguen desenvolupar-se acadèmicament amb excel·lència.

El treball d'anys arrere està permetent que les condicions se donen. Ara toca acompanyar a les persones joves que ja estan investigant i generar encara millors condicions perquè més persones investiguen. REJIES té un paper important en això.

-Com veus a REJIES dins de 10 anys?

-Dependrà dels joves investigadors que ho vagen gestionant, perquè REJIES ha de ser d'ells i per a elles. No obstant això, crec que continuarà tenint sentit, perquè continuarà fent falta connectar als joves investigadors i donar espais per al seu propi desenvolupament.

M'encantaria que cresquera el nombre de persones participants i d'activitats, com el Taller organitzat en 2021, o consolidant les Trobades REJIES, potser unides a les Capitalitats de l'Economia Social que ha iniciat el Ministeri de Treball i Economia Social (fins ara, han sigut Terol i Santiago de Compostel·la), i sempre sense oblidar l'esperit que siguen les pròpies persones joves els qui decidisquen i organitzen la Xarxa.

Espere que siga un camí de transició cap a la pròpia associació científica CIRIEC i que l'alimente de nous investigadors i projectes més amplis i amb més recorregut encara per a enriquir l'ecosistema de l'economia social en aquest àmbit investigador i universitari.

Aràdia Ruiz Blanco y Alfredo Artigas Chaves
Socis de la Cooperativa El Rogle:
Recerca, Mediació i Advocacia

"El fet de treballar dins del marc dels valors de la ESS garanteix -o hauria de garantir- que la persona jove no serà tractada d'una forma diferent pel fet de ser jove."

-Per què vareu decidir emprendre baix una fórmula jurídica pròpia de les entitats d'economia social?

-La decisió de convertir-nos en cooperativa naix d'una intencionalitat molt clara de evitar una estructura jeràrquica empresarial tradicional; volíem prendre les decisions de manera assembleària. També partíem de la premissa de compartir a parts iguals totes les despeses i guanys, així com tindre salaris que correspongueren a la nostra jornada laboral i no al nostre càrrec.

D'altra banda, algunes de nosaltres van acudir a una escola amb fórmula cooperativa que va afavorir fer partícip a tota la comunitat educativa (mestres, alumnat, pares i mares, treballadores del centre des del cuiner a les persones de la neteja, veïnat) de la nostra educació. Per tant, relacionàvem per la nostra experiència cooperativa aquesta fórmula amb la de formar part de la comunitat que t'envolta.

En el nostre cas l'hem aplicat en el barri en el qual treballem i moltes vivim, Benimaclet, on la fórmula cooperativa i de la ESS també encaixa molt bé amb la manera de funcionar de nombroses entitats i col·lectius, permetent-nos ser una part més del teixit de la comunitat.

-Creieu que una empresa formada per gent jove té algun avantatge o algun inconvenient respecte a la percepció del seu negoci per part dels seus clients?

-Des de la nostra experiència personal, nosaltres començarem quan teníem 27 anys de mitjana i, hui dia, 7 anys després, ja tenim 34. Actualment, moltes ja comencem a pentinar cabells blancs i la nostra joventut no és un element que afecte la percepció del negoci per part dels nostres clients i usuaris. En els primers anys de trajectòria, quan estàvem presentant

el projecte per diferents Ajuntaments, hi havia qui se sorprenia de la nostra edat, però mai va ser un impediment a l'hora de desenvolupar els treballs.

Sí que és cert que, en algunes àrees, començant bastant "des de zero", ens ha costat guanyar experiència i nom que ens obrija portes a nous treballs. Però ho hem pres sempre com a part del procés de maduració de la cooperativa.

Al final tenim un estil propi de treballar, que pot agradar més o menys, però la gran majoria de clientela que hem tingut ha quedat satisfeta amb la nostra professionalitat, capacitat d'adaptació, i tracte amable i pròxim.

-Heu rebut alguna formació específica en matèria d'economia social? En quina mesura creieu que condiciona el coneixement i la formació sobre ES amb l'ocupabilitat en el sector per part de les i els joves?

-Cap de les sòcies teníem una formació específica en economia social abans d'entrar en la cooperativa. Al llarg dels anys ens hem anat formant en el tema (encara que sense tindre títols formals relacionats). De fet, un de nosaltres és el president actual de REAS PV, des d'on fem promoció de l'Economia Social i Solidària, fomentem la intercooperació en el nostre territori i tractem d'influir en la transformació d'un model productiu hegemònic que es dirigeix al col·lapse ecològic i social. A més, formem part d'altres xarxes relacionades amb la ESS, com l'agrupació (no formalitzada) Tanda.

Conseqüentment, al mateix temps de la contractació, nosaltres no valorem aquesta formació específica. El món laboral tendeix a valorar el coneixement de les persones pels títols que acumula i no pels coneixements adquirits de forma no reglada. Si la persona compta amb els valors i principis personals carac-

terístics de la ESS, entenem que està més que capacitada per a treballar amb nosaltres des d'aqueixa perspectiva. Posteriorment, ja tindrà l'oportunitat de formar-se des d'una perspectiva més pràctica i teòrica en el que comporta la ESS.

-En la vostra opinió, els valors i les característiques de la governança en les entitats de l'Economia Social influeixen en les condicions de treball de les persones joves? En quin sentit?

-Evidentment que influeix. De fet, qualsevol modalitat empresarial influeix en les condicions laborals de les persones i de les persones joves en particular.

El fet de treballar dins del marc dels valors de la ESS garanteix -o hauria de garantir- que la persona jove no serà tractada d'una forma diferent pel fet de ser jove. Ens referim concretament al fet que no serà considerada la becària del despatx ni se li suposarà en la jerarquia més baixa de l'empresa per la seua suposada inexperiència, com sí que podria succeir en altres models empresarials. Simplement haurà de viure un procés d'aprenentatge de la dinàmica de l'entitat i, en el seu cas, de possibilitat d'aportar noves tècniques al ja instaurat.

A part, si tenim en compte que el que es tracta des de la ESS és conciliar la vida personal i laboral de les persones treballadores això hauria de permetre i, fins i tot incentivar, que les treballadores joves continuïn formant-se en cas de ser necessari. Evidentment, també es facilitarà que, si es desitja, el treball no siga un impediment a l'hora de decidir ser mare o pare, o qualsevol altra decisió personal.

En resum, els valors i característiques de la governança en les entitats de ESS permet que una persona jove es desenvolupe tant professional com personalment de manera sana i respectuosa amb els seus interessos i els del seu lloc de treball.

-En matèria financera (ingressos i despeses públiques, subvencions, crèdits), quines mesures públiques considereu més recomanables per a millorar la presència i situació dels joves en l'economia social?

-No tenim un discurs massa estructurat sobre aquest tema, però podem esmentar coses com:

- Augmentar el número i la qualitat de les subvencions per a cooperatives i altres empreses de la ESS que contracten persones joves.

- Continuar transformant els criteris de contractació pública, perquè valoren criteris de la ESS i la pertinença de persones joves (entre moltes altres coses).

- Promocionar, amb fons públics, incubadores / planter d'empreses / assessories / ateneus cooperatius... iniciatives que ajuden a nous projectes econòmics amb valors cooperatius (molts dels quals estaran formats per gent jove) a fer-se viables i estables.

-On us veieu professionalment en 10 anys i com veieu a la vostra entitat en aqueix temps?

-Ens agrada la idea d'imaginar-nos treballant en El Rogle amb 44 anys. I, a poder ser, fins a la jubilació.

Actualment, una part important dels nostres ingressos procedeix de treballs per a Ajuntaments governats per partits vinculats amb l'esquerra política. És probable que en els pròxims 10 anys hi haja canvis polítics i pot ser que governs municipals amb una altra ideologia i altres sensibilitats mostren menys (o res) interès pel que podem oferir professionalment. En cas que això succeísca, comportaria una reestructuració de la cooperativa, per a la que ens estem començant a preparar ja. Ara bé, serà un camí difícil on, potser, ens precaritzem fins que la nova fórmula torne a garantir-nos un sou digne a totes.

La nostra idiosincràsia ens permet poder assembleblar-nos i adaptar-nos a una gran quantitat de canvis i controvèrsies que, pot ser, una empresa capitalista no tinga. Nosaltres no tan sols esperem de la nostra cooperativa un sou, sinó que forma part d'una filosofia de la nostra vida. Esperem que la nostra cooperativa ens cuide en el sentit més ampli de la paraula; en el que treballem i com ho fem és coherent amb el nostre quefer quotidià en altres àmbits. Això ens fa prendre decisions no sols des d'una perspectiva econòmica.

Isa, Lluís, Josep, Clàudia, Adrián, Lucía y Pedro
Socs de la Cooperativa Granissat, Estudi Creatiu

"Sense saber molt bé tot el que comportava i significava jurídicament ser cooperativa sabíem que era una fórmula feta per a nosaltres, que fomentava l'horitzontalitat i la igualtat."

-Per què vau decidir emprendre baix una fórmula jurídica pròpia de les entitats d'economia social?

-En Granissat ho teníem clar. Les tres persones fundadores ens coneixíem des que teníem 16 anys i més tard, en eixir de la Universitat, decidírem creuar la nostra formació de diferents titulacions i tractar de dedicar-nos no sabíem exactament a quines però a una cosa relacionada amb la comunicació, el disseny i la creativitat. Sense saber molt bé tot el que comportava i significava jurídicament ser cooperativa sabíem que era una fórmula feta per a nosaltres, que fomentava l'horitzontalitat i la igualtat, que impulsava l'arrelament en el territori, que defensava la col·laboració interna i externa i que caminava cap a un món més equitatiu i resiliat a les problemàtiques del present i del futur. Ens llançàrem a la piscina i ens va eixir bé. Ara no imaginem haver sigut una altra cosa. No tindria cap sentit amb els qui som i amb els qui volem ser.

-Creieu que una empresa formada per gent jove té algun avantatge o algun inconvenient respecte a la percepció del seu negoci per part dels seus clients?

-Té de les dues coses. Per a nosaltres ser jove és un avantatge perquè les fallades i els aprenentatges et van fent més fort, a més de forma natural aconseguim el llenguatge de la nostra època. Moltes empreses o institucions volen atrapar al públic jove i es nota molt quan es fa sense la presència de la gent jove, que de normal se li expulsa dels debats en els quals poden decidir. No sols som joves, sinó que també hem fixat gent encara més jove per a continuar permanentment frescos i permanentment pegats a la realitat. Sí que és cert que hem notat alguna vegada tractes condescendents o massa autoritaris per part d'algun client en el qual clarament hi havia una barrera generacional que

algú volia potenciar. Però tampoc ha sigut l'habitual i de fet agraïm a tota la gent que ens busca per a fer coses fresques i demanar-nos que no posem cap límit a la nostra creativitat, perquè al final és una arma de doble tall, que en el nostre cas és s'ha convertit en un segell personal. Ara el repte és mantindre'ns joves el màxim temps possible abans que la gent jove de veritat ens descobreixca.

-Heu rebut alguna formació específica en matèria d'economia social? En quina mesura creieu que condiciona el coneixement i la formació sobre ES amb l'ocupabilitat en el sector per part de les i els joves?

-La veritat és que no. A moltes coses hem arribat amb el dia a dia. La nostra naturalesa ens ha anat portant a vincular-nos cada vegada més en el món cooperatiu i, per tant, amb l'economia social. Gràcies a entitats a les quals ens hem adscrit, com Fevecta, Federació de Cooperatives de Treball Associat, amb els qui també hem treballat, al costat de Concoval, Confederació de Cooperatives de la Comunitat Valenciana; Cooperatives Agroalimentàries de la Comunitat Valenciana; la Confederació de Cooperatives de Treball Associat d'Espanya (COCETA) o la pròpia Aliança Cooperativa Internacional (ACI), ens ha permès guanyar perspectiva i aprenentatge en el món de l'economia social, endinsant-nos cada vegada més i exercint, sempre que podem, de prescriptors d'aquesta manera jurídica i d'una manera d'entendre l'economia més humana i no tan purament mercantilista.

Però dels errors s'aprén, vist ara amb diversos anys d'experiència sí que pensem que ens faltava bagatge quan començàrem i sí que és important obtindre formació sobre economia social, això sí, adaptada a l'etapa vital i els coneixements de cadascun. Considerem que fer-ho excessivament tècnic o jurídic és més un

espanta-cooperativistes que un atractiu. Però existeix el suficient potencial en el cooperativisme per a explicar-lo de mil formes, tant per a gent convençuda com per a gent que no ho està, per la seua perspectiva social, els seus beneficis laborals, ajudes, entitats orientadores... només és necessari que les gestories s'especialitzen una mica més i ho oferisquen més, perquè moltes vegades (i no volem mirar a ningú, ejem, ejem) ho oculten o fan perdre oportunitats a la gent recent arribada al cooperativisme.

-En la vostra opinió, els valors i les característiques de la governança en les entitats de l'economia social influeixen en les condicions de treball de les persones joves? En quin sentit?

-Simplement pel fet que el cooperativisme et permet autogovernar-te i fa més fàcil emprendre'l sent jove ja és un atractiu suficient. A més, la gent jove porta a la seua edat el buscar noves maneres de veure les coses i una d'elles és la relació amb el treball, des de la Gran Renúncia als Estats Units a la rebel·lió dels riders podem veure'l dia a dia. Les noves generacions que han encadenat moltes crisis en pocs anys estan ja farts de precarietat. Pensem que el cooperativisme proposa una eixida a tot això molt accessible i molt fàcil d'entendre, tant per als qui són socis o sòcies d'una cooperativa com per als qui entren a treballar a una.

El cooperativisme, sense ser alguna cosa ni actual ni moderna, va molt més allà en els reptes de conciliació i lluita pels drets laborals que la resta de les altres formes jurídiques. Per a la gent que manque d'ajuda econòmica per part dels pares o tinga el futur definit, el cooperativisme és el que part de millors condicions per a resistir els primers anys, sempre complicats, i assegurar-se un futur digne per a totes les persones implicades en la cooperativa.

-En matèria financera (ingressos i despeses públiques, subvencions, crèdits), quines mesures públiques considereu més recomanables per a millorar la presència i situació dels joves en l'economia social? I quins altres suports públics?

-És un tema complicat, perquè cada projecte i cada persona probablement tindrà unes prioritats i unes necessitats, no sols en el moment de rebre l'ajuda sinó en el seu cronograma. A vegades les ajudes les necessites pel simple fet d'existir uns altres per a créixer. Hi haurà cooperatives que necessitaran una forta inversió per a constituir-se i altres que no. En el nostre cas, per exemple, a l'inici només necessitàrem una inversió mínima per a poder llogar un local, tindre material de faena i decorar-lo. Amb el temps, amb major càrrega de treball el que més aprofitàrem van ser les subvencions per a la contractació, que et permetien

fer un salt que sempre eleva les despeses, de manera controlada. Amb el pas del temps, les dues primeres persones que es van incorporar a aquesta situació han acabat sent sòcies de la cooperativa.

Això quant a la contractació de personal extern que puga entrar com a treballadora o com a possible futura sòcia, però si el que es vol promoure són cooperatives de persones joves encara fa falta molta difusió de les bondats del cooperativisme, així com una forta conscienciació a nivell socioeconòmic en tot l'Estat sobre aquest model i el de la resta de l'economia social. Amb més constància que això existeix, més gent es passaria a aquest model, estem convençudes i convençuts. El cooperativisme a vegades sembla que sobreviu només amb el boca a boca. Amb una forta difusió i presència en mitjans de comunicació estatals i una reorientació del sector educatiu empresarial, emprenedor i de l'àmbit administratiu seria un model imbatible i, pensem, el majoritari.

-On us veieu professionalment en 10 anys i com veieu a la vostra entitat en aqueix temps?

-¡Ha deixat la pregunta més difícil de totes per al final! La veritat és que respondre a la pregunta és jugar a la ciència-ficció. Ens encantaria ser un estudi totalment assentat a València, continuant treballant a nivell local però amb més projectes internacionals. Ens agradaria continuar aportant valors a treballs de tota mena, des de la frescor, la positivitat, sense perdre de vista la perspectiva feminista, antiracista, pro-LGTBI per a continuar apostant per una creativitat crítica, constructiva, humana, fàcil d'entendre i directa.

No som uns enamorats del creixement. Créixer per créixer no aporta res a l'empresa si tots els que som ací no estem contents. Volem consolidar a l'equip. Ara mateix som 7 persones i el principal és continuar consolidant els avanços en qualitat i condicions laborals. Dins de 10 anys ens encantaria ser un equip que tinga les mateixes persones que ara, sumant en tot cas, personal que puga aportar i complementar encara més als qui ja estem, fent possible oferir més serveis i tipus de projectes dels quals ara fem, estant preparats per als canvis en el sector i estant en tot moment pegats a la realitat, tant a nivell artístic com social i humà. En 2032 parlem!

Eva de la Coda
Tècnica d'orientació laboral i educativa de la
Fundació Nova Feina

“Una persona universitària i una persona que abandona els estudis abans d'acabar la ESO tenen una percepció diferent quant a les entitats socials i economia social”.

-Quin treball fa Nova Feina en relació als joves? Quines són les principals inquietuds de les persones a les quals imparteix formació?

-Des de la Fundació Nova Feina treballem diferents àmbits entorn de la població juvenil, entesa aquesta com les persones d'entre 16 i 35 anys. A través de la prestació de serveis hem desenvolupat tota una línia d'intervenció que abasta des de l'orientació laboral i autoocupació, fins a l'educativa i vocacional.

El servei que més temps venim desenvolupant són els serveis d'orientació laboral i educativa. En sessions individuals realitzem una orientació personalitzada a la persona que sol·licita el servei.

D'una banda, orientem en el desenvolupament d'un itinerari laboral o ocupacional, dirigit a la consecució d'un lloc de treball i, a més, el seu manteniment. Generalment, el procés de creació de l'itinerari laboral abasta des del disseny del seu currículum, carta de presentació, claus per a passar entrevistes de treball, desenvolupament de competències digitals i personals. Quan la persona aconsegueix un nivell d'ocupabilitat acceptable pot passar al nostre servei d'intermediació laboral i borsa d'ocupació.

El segon àmbit que treballem és l'educatiu i vocacional. Els ajudem a dissenyar el seu propi itinerari formatiu, d'acord amb les seues necessitats, preferències i rendiment acadèmic previ. Els oferim informació tant de formació reglada com no reglada, oferim un ventall de possibilitats a la persona i concretem amb quina formació seria la més adequada per a augmentar les seues possibilitats d'inserció laboral en un determinat mercat de treball.

Quant a les activitats grupals, podem destacar les jornades formatiu-laborals Orienta't. Una fira educativa que venim desenvolupant durant més de 20 anys en diferents municipis de la província d'Alacant. Està dirigida a alumnat de 4ºESO, 1r i 2n Batxillerat i tenim l'objectiu de proporcionar la informació sobre la formació i les possibilitats que ofereix el món laboral. En aquesta fira l'orientació la realitzem a través de car-

tellera pròpia on exposem totes les novetats, requisits, assignatures, etc. A més, els oferim una xicoteta xarrada on expliquem els aspectes més rellevants que han de tindre compte a l'hora de triar el seu pròxim pas i, a més, comptem amb la col·laboració d'estands convidats que els proporcionen informació de primera mà, per exemple, els cossos i forces de seguretat de l'estat, les universitats, instituts de la zona amb formació professional, centres de formació no reglada, entre altres.

A més, una altra acció que realitzem en instituts és el desenvolupament d'Itineraris Formatius a l'alumnat de diferents Cicles Formatius de Grau Mitjà i Superior i FP Bàsica. Aquesta acció consisteix en una sessió informativa grupal on es presenta als estudiants les diferents opcions formatives, professionals i laborals més concordes als seus estudis. Després molts d'ells acudeixen al servei d'orientació individual per a ampliar la informació.

Finalment, un programa que agrada molt a les persones més joves és ORIGAMI: Orientació Ludificada. Aquest projecte incideix directament en l'àmbit de l'ocupació i la formació i està dirigit a joves amb baixos nivells d'ocupabilitat, on es treballen els diferents vessants de la inserció sociolaboral utilitzant la ludificació com a eina principal d'aprenentatge. L'objectiu principal d'aquest projecte és que les persones usuàries definisquen el seu propi objectiu vocacional o professional. A més, enguany hem incidit en el retorn al sistema educatiu, molts dels joves que han participat havien abandonat prematurament els seus estudis o tenien pensat fer-ho, i amb les orientacions individuals i grupals més del 60% d'ells han représ els seus estudis, tant en formació reglada com no reglada. En aquest punt també els oferim la possibilitat de realitzar una formació ocupacional des del nostre punt formatiu Incorpora, a través del qual oferim una formació de 285 hores aproximadament que inclouen pràctiques laborals en entorns reals. És una manera molt eficaç d'accedir al món laboral ja que poden de-

mostrar tot el que poden i saben fer en una empresa, tenim una taxa d'inserció de prop del 80% a través d'aquestes formacions.

Quant a les seues principals inquietuds, en abastar una franja d'edat relativament àmplia, ens trobem amb situacions molt dispars, des de la cerca de la primera ocupació per a compaginar amb estudis, fins a persones amb més experiència laboral o estudis superiors que actualment estan fora del mercat laboral per diverses raons. En general, orientem a joves que volen accedir a la seua primera ocupació i no tenen ni la menor idea de com realitzar un currículum o com utilitzar les noves tecnologies en la seua cerca d'ocupació. En moltes ocasions orientem i ensenyem a la persona a realitzar el seu primer currículum sense experiència, potenciant les seues qualitats, aptituds i habilitats principals, una frase recurrent en aquest sentit és "que no tingues experiència no significa que no sàpies fer coses" intentem fomentar en les persones que accedeixen al servei l'autonomia, iniciativa i confiança en si mateixa, ja que una de les grans barreres que ens trobem és la falta d'aqueixes competències i aptituds.

Estudiants d'educació secundària i batxillerat, en la seua majoria, acudeixen al nostre servei d'orientació per a informar-se de les seues opcions acadèmiques. Una època important és el pas de l'educació secundària al batxillerat o a la formació professional, molts estudiants acudeixen per a decidir quina és la seua millor opció d'acord amb els seus últims resultats acadèmics, les seues preferències i motivacions. Moltes d'aquestes persones acudeixen amb una gran incertesa i desmotivació, en aquest punt la labor és fomentar l'autoconeixement, l'autoestima i donar tota la informació oportuna perquè descobreixca totes les possibilitats al seu abast i puga prendre una decisió fonamentada.

-En quina mesura creu que condiciona el coneixement i la formació sobre ES amb l'ocupabilitat en el sector per part de les i els joves?

-A nivell general, la joventut no és conscient de l'existència de l'economia social i això s'acreu encara més en el col·lectiu vulnerable. No s'aprén a l'escola, ni tan sols està formalment en els plans de formació universitaris o de formació professional, llevat que siguin estudis relatius a l'àmbit social (treball social, grau superior d'integració social, etc.). En general, els joves tenen infinitat d'informació al seu abast, però no saben com accedir a ella. Ja no és una falta d'informació dels recursos socials, sinó que no saben com accedir a aquesta informació.

També depén del sector juvenil del qual parlem. Una persona universitària i una persona que abandona els estudis abans d'acabar l'ESO tenen una percepció di-

ferent quant a les entitats socials i economia social. També influeixen molt l'ambient social i familiar en el qual es desembolca la persona. Les prioritats són diferents, la primera buscarà un treball que li permeta integrar tots els coneixements i estudis previs, a més de tindre un bon nivell de qualitat de vida, conciliació i perspectives de progrés. El segon grup, en general, ni arriba a tindre consciència que una ocupació digna està al seu abast. Aquest col·lectiu en risc d'exclusió necessita ajuda per a millorar la seua ocupabilitat i també desconeix que existeixen entitats que els proporcionen aquesta ajuda. Generalment els que solen accedir al servei el fan per derivació de la persona de serveis socials que porta als seus pares, els propis instituts, etc. Normalment no accedeixen al servei per la seua pròpia iniciativa i en moltes ocasions tampoc confien que els anem a ajudar.

-En la seua opinió, els valors i les característiques de la governança en les entitats de l'economia social influeixen en les condicions de treball de les persones joves? En quin sentit?

Tinc 31 anys, encara se'm considera jove ;) soc dona, mare i treballadora d'una entitat de l'economia social. I puc afirmar, tant per la meua experiència personal com per la meua experiència professional que sí, influeixen i molt.

D'una banda, puc parlar com a dona jove. Les entitats de l'economia social són intrínsecament igualitàries. Prima la igualtat d'oportunitats real sense tindre en compte el sexe, la transparència i la promoció de polítiques que cuiden la igualtat de gènere. En Nova Feina tenim el nostre propi Pla d'Igualtat que es va auditant i millorant amb els anys.

Com a mare, treballar en una entitat social m'ha donat accés al món laboral que jo desitge i necessite. Un món laboral en el qual no he de fer malabars si la meua filla es posa malalta, que em permet conciliar i té en compte les meues necessitats com a mare. En les entitats de l'economia social el que importen són les persones, tant les de fora com les de dins, i això es nota. Promouen una conciliació real, basada en fets concrets, en el dia a dia, i no en polítiques que es poden difuminar entre grans discursos.

D'altra banda, com a professional de la inserció sociolaboral amb col·lectius joves vulnerables puc veure com moltes d'aquestes persones accedeixen al mercat laboral gràcies a aquestes entitats i són empreses de l'economia social les que aposten per la contractació d'aquest col·lectiu. En Nova Feina col·laborem com a agència de col·locació amb diverses i són empreses que, per exemple, tenen plans específics per a dones víctimes de violència de gènere o llocs específics per a persones amb diversitat funcional.

Si ens anem fora del col·lectiu vulnerable, la transparència, la presa de decisions democràtica, la participació i la capacitat de creixement en igualtat d'oportunitats, són condicions que influeixen en el desenvolupament professional de les persones joves que busquen ser partícips i protagonistes del seu propi creixement i desenvolupament professional.

A més, una bona part del col·lectiu juvenil es troba cansat i desmotivats per la precarietat laboral i la inestabilitat que caracteritza al seu col·lectiu, vol creixement, reptes i aprenentatges, però també una estabilitat que els permeta independitzar-se i començar a construir la seua vida fora de la llar familiar, les entitats de l'economia social ajuden al fet que aquesta independència i estabilitat siga real.

-En matèria financera (ingressos i despeses públiques, subvencions, crèdits), quines mesures públiques considera més recomanables per a millorar la presència i situació dels joves en l'economia social?

-La informació és poder i és precisament el que més li falta al col·lectiu juvenil. Resulta necessari crear estratègies de comunicació segmentades per sectors per a donar a conèixer els principals valors i principis de les empreses que formen part de l'economia social. No podem tindre una mateixa estratègia de comunicació si ens dirigim a un públic universitari que si ens dirigim a persones usuàries de serveis socials. És important arribar als col·lectius més desfavorits, parlar en el seu mateix idioma, utilitzar les seues fonts d'accés a la informació i, sobretot, fer-los veure que una altra manera de treballar és possible, que tenen dret i capacitat per a accedir a un treball digne.

Quant al foment de l'emprenedoria juvenil considerem necessari que comptem amb més ajudes públiques que secundem i fomenten la mateixa dins de l'economia social. A través de subvencions, formacions i mentories es pot impulsar el cooperativisme juvenil com una mesura eficaç d'accés al món laboral. Seria efectiu disposar d'una cessió d'espais on pogueren sumar-se iniciatives i iniciar projectes col·laboratius, espais de coworking i cooperativisme en el qual a més de rebre informació i guia, puguen interrelacionar-se amb persones en una situació semblant. Totes aqueixes iniciatives podrien llavors aprofitar-se de la suma d'esforços i projectes que pogueren encaminar-se en la mateixa direcció i aprofitar les sinèrgies i oportunitats.

Com ja he esmentat, els joves amb estudis superiors en l'àmbit social són els que major presència tenen en l'economia social en àmbits com l'educació, serveis socials, etc. No veiem aquesta presència de joves en altres sectors en els quals també té presència

l'economia social, com la indústria manufacturera, el comerç o els serveis de cures personals. Resultaria interessant donar suport a l'accés a l'ocupació en aquests altres sectors a través d'ajudes específiques d'ocupació juvenil, a més d'altres sectors com les noves tecnologies.

Com a entitat social i pensant en la intermediació, resultaria molt beneficiós tant per a les empreses socials com per a les entitats que mitjancem comptar amb un sistema formal d'intermediació de llocs de treball i candidats. És a dir, facilitar-nos un sistema de connexió entre totes dues figures per a poder acostar a les nostres persones usuàries les oportunitats d'ús de les empreses de l'economia social.

-Des del seu punt de vista, quins factors poden ser condicionants entre els adolescents i joves que encara no tenen decidit el seu futur laboral, en la inclinació per l'ocupació en una entitat de l'economia social?

-Els valors i característiques de les quals he parlat anteriorment tenen una gran influència positiva en l'elecció d'aquesta branca entre els joves amb estudis superiors. No obstant això, la realitat és que un ampli col·lectiu de joves es troba en situació de vulnerabilitat i/o risc d'exclusió social i ells no tenen en compte, ni tan sols poden arribar a imaginar un treball amb aquests principis o valors.

Cada vegada més les persones joves volen tindre veu i vot, i això el poden aconseguir en les cooperatives. La transparència, la participació i la presa de decisions democràtiques són uns altres dels valors i principis que tenen en compte les persones més joves, sobretot les que compten amb estudis superiors. El salari ja no és l'únic condicionant per a mantindre una ocupació, ni tan sols es troba entre les tres principals motivacions en el sector juvenil amb estudis superiors. No obstant això, sí que tenen en compte l'estabilitat. Una de les seues majors motivacions és accedir a una ocupació que els permeta independitzar-se.

D'altra banda, les dones cada vegada som més conscients que encara no existeix la plena igualtat en el mercat laboral capitalista, encara assumim el major pes quant a la càrrega familiar, encara existeix la bretxa salarial i el sostre de cristall. Això no succeeix, o succeeix en menor mesura, en les entitats i empreses de l'economia social.

-En els últims anys, ha notat una evolució en l'ocupabilitat dels joves a partir de la nova generació de polítiques públiques de foment de l'economia social?

-Sí, per descomptat. La realitat ha canviat en molt poc de temps i ha donat diversos girs bruscos. Fa

menys de 20 anys les persones que abandonaven el sistema educatiu amb estudis mínims o sense ells podien treballar, en general, sense problema. No obstant això, la societat i mercat laboral ha canviat i les persones que abandonen els estudis amb l'educació secundària o estudis primaris es troben totalment fora del sistema. Resulta cada vegada més difícil accedir al mercat laboral sense estudis especialitzats en alguna professió i, per desgràcia, moltes de les famílies a les quals atenem no són conscient d'això i insten els fills i filles a traure's l'ESO i posar-se a treballar "del que siga", però amb un 23,3% de taxa de desocupació juvenil en el primer trimestre de 2022 (taxa que augmenta en joves amb menys estudis acadèmics) "el que siga" ja no val.

Per a pal·liar aquesta falta d'informació, dotar de formacions ocupacionals específiques, proporcionar

eines bàsiques d'ocupabilitat i competències personals i laborals han d'existir aquestes polítiques públiques que proporcionen recursos a les entitats i organitzacions de l'economia social perquè puguem continuar desenvolupant eficaçment la nostra labor. Una labor que està àmpliament demostrada que dona resultats. El proporcionar informació veraç, entrenar en competències digitals i personals, ensenyar una ocupació específica adaptada a les necessitats del mercat laboral i, en definitiva, millorar el nivell d'ocupabilitat de les persones joves són les peces claus i essencials perquè aquestes persones, que en molts casos estan totalment fora del mercat laboral, puguin tindre una primera oportunitat d'accés i posterior evolució en un lloc de treball, a més de tindre una influència molt positiva en la pròpia persona tant a nivell mental com actitudinal.

Rafael Varas Rodríguez

Tècnic de Projectes de la Federació Valenciana de Cooperatives de Treball Associat (FEVECTA)

"Al voltant del 70% dels grups emprenedors impulsats per persones joves que atenem en FEVECTA afirma que la cultura empresarial cooperativa és un dels principals motius per a triar aquesta forma jurídica."

-Des del seu punt de vista, quins motius porten generalment a les persones joves que contacten amb FEVECTA a emprendre baix la forma jurídica d'una entitat de l'economia social?

-En general, els projectes d'emprenedoria cooperativa impulsats per gent jove solen nàixer d'una doble voluntat.

D'una banda, la de crear-se un lloc de treball digne i de qualitat. En molts casos aquests emprenedors han passat per l'empresa de capital i no han trobat un lloc de treball que els permeta viure dignament, per la

qual cosa han de recórrer a crear-se el seu propi lloc de treball.

D'altra banda, la voluntat d'abordar, mitjançant un projecte cooperatiu transformador, una problemàtica social que han detectat i que ara mateix el mercat no està atenent.

A més, en general tenen clar que aquesta és una forma jurídica que per la seua organització i funcionament s'alinea millor amb la seua voluntat de transformar la societat a través de la seua pròpia realitat. En aquest sentit, al voltant del 70% dels grups em-

preneadors impulsats per persones joves que atenem en FEVECTA afirma que la cultura empresarial cooperativa és un dels principals motius per a triar aquesta forma jurídica.

-Quin és el treball que realitza FEVECTA amb les persones joves que volen emprendre?

-En FEVECTA comptem amb un servei d'assessorament a l'emprenedoria disponible per a qualsevol persona interessada en la creació d'una cooperativa de treball associat.

També estem desenvolupant un projecte de mentorització d'emprenedoria de triple impacte, en el qual prioritzem la participació de col·lectius vulnerables, com les persones joves. Aquest programa ens permet acompanyar-los durant les primeres fases de l'emprenedoria, oferint-los formació, assistència tècnica i assessorament, i per tant augmentar les probabilitats de consolidació de les cooperatives.

D'altra banda, observem que, en la majoria de les ocasions, els projectes d'emprenedoria impulsats per persones joves es comencen a concebre quan encara estan en la fase educativa. Fruit d'aquesta reflexió, entre la Unió de Cooperatives d'Ensenyament (UCEV), l'Associació Nacional de Professorat de FOL (Anprofol) i FEVECTA decidírem crear ESSCOOP, la xarxa del foment de l'Economia Social i Solidària en l'Educació. Un projecte amb el qual pretenem unir els esforços dels i les professionals de l'educació amb l'economia social.

En el marc d'aquest projecte, al llarg dels últims dos anys hem visitat nombrosos centres educatius que imparteixen formació professional. L'objectiu és informar l'alumnat que està a punt d'eixir al mercat laboral de les opcions que li ofereix l'economia social per a impulsar un projecte d'emprenedoria amb altres principis i valors. A més, en l'últim any hem desenvolupat un recurs educatiu en forma d'exposició itinerant, que ens permet acostar a l'alumnat les diferents maneres en les quals l'economia social resol necessitats de la societat.

-Ha rebut alguna formació específica en matèria d'economia social? En quina mesura creu que condiciona el coneixement i la formació sobre ES amb l'ocupabilitat en el sector per part de les i els joves?

-A pesar que soc graduat en Administració i Direcció d'Empreses, tota la formació que he rebut en matèria d'economia social ha sigut principalment del Màster d'Economia Social que vaig realitzar en la Universitat de València. No obstant això, crec que el meu

pas, primer per FECOVI i després per FEVECTA, han sigut claus per a desenvolupar tots aqueixos coneixements adquirits.

El pont entre l'etapa educativa i el mercat laboral cada vegada s'està estrenyent més. Això ho veiem amb els màsters i la formació professional dual, els quals tenen un elevat pes d'aprenentatge en la pròpia empresa. En aqueix sentit, es fa cada vegada més necessari que les entitats de l'economia social juguen un paper actiu en la formació dels futurs treballadors.

Per això, al meu judici, donar a conèixer l'economia social en l'etapa educativa és fonamental perquè els joves sàpien que a l'hora d'emprendre o fer un salt el mercat laboral tenen aquesta opció.

De fet, en el meu cas, no va ser fins que un dia em vaig trobar amb un article del diari 'El Sal't' en el qual parlaven de les CTA i com havien abordat una problemàtica social, que em vaig plantejar l'existència d'empreses en les quals les coses funcionaren d'una altra manera. Va ser llavors quan vaig decidir començar a formar-me en economia social per a especialitzar-me en aquest sector.

-En la seua opinió, els valors i les característiques de la governança en les entitats de l'economia social influeixen en les condicions de treball de les persones joves? En quin sentit?

-Per descomptat. L'economia social i el cooperativisme en particular són el model idoni per a la promoció del treball decent, especialment per als col·lectius que s'exposen una major precarietat en el mercat de treball de les empreses capitalistes, com són les persones joves.

Això es deu al fet que les cooperatives situen a les persones i el seu treball en el centre de l'activitat empresarial, que està basada sempre en els principis de cooperació, igualtat, solidaritat i mutualisme. A més, aporten estabilitat en l'ocupació, millors condicions de treball i fomenten la participació democràtica.

Et pose un exemple, en una cooperativa disposem dels estatuts, que regulen aspectes socials de la cooperativa i el reglament de règim intern, que regula les condicions laborals. Aquests dos documents, mitjançant la participació activa i consensuada dels socis ens permeten abordar les desigualtats laborals que es donen dins de les empreses.

-En matèria financera (ingressos i despeses públiques, subvencions, crèdits), quines mesures públiques considera més recomanables per a millorar la presència i situació dels joves en l'economia social? I quins altres suports públics?

-En primer lloc, les mesures que faciliten la superació de barreres financeres a les quals s'enfronten molts joves, que com bé sabem, a causa de la precarietat laboral que pateixen o han patit, no disposen de la capacitat d'estalvi necessària per a acumular el capital imprescindible per a integrar-se com a socis en una cooperativa o crear una i capitalitzar-la adequadament.

En aqueix sentit, algunes de les subvencions per a cooperatives de la Generalitat Valenciana que aborden aquests aspectes, com les d'integració sociolaboral, inversió i creació de noves empreses, són claus per als i les joves que vulguen emprendre i treballar en l'economia social.

D'altra banda, crec que també és necessari que les administracions públiques facen un esforç per fer arribar l'economia social a les facultats d'economia i administració d'empreses, així com en els cicles formatius d'aquesta família. De manera que la realitat econòmica del nostre país, en la qual l'economia social suposa el 10% del PIB, estiga representada. Com millorarem la presència dels joves en l'economia social si no saben la diferència entre una cooperativa i una societat limitada?

-Troba alguna característica comuna o tret que destaque entre els joves que emprenen baix la fórmula de les entitats de l'economia social?

-Definitivament. Un dels aspectes més comuns que observem és que la majoria tenen molt interioritzats els principis i valors cooperatius, m'atreveiria dir que més que gent d'edats majors. Fins i tot quan encara no els coneixen, veiem que la forma en la qual s'organitzen i relacionen amb altres agents d'interés s'alinea perfectament amb aquests principis i valors. A més, al meu entendre, per ser més intensius en capital humà i tindre una major sensibilitat amb les problemàtiques socials, els projectes cooperatius impulsats per emprenedors joves solen tindre un elevat grau d'innovació social. Això es diferencia amb el que observem en altres modalitats jurídiques, en les quals sol predominar la innovació tecnològica.

Finalment, crec que és interessant assenyalar que la majoria d'aquestes persones emprenedores solen tindre estudis universitaris. De fet, els socis se solen haver conegut en aquest àmbit, d'ací la importància de portar l'economia social a les universitats.

María García Villalba
Integradora Social en Associació Àmbit

"Els joves amb diversitat funcional a les escoles no tenim formació en economia social, i tampoc se'ns explica de quina manera l'economia social pot ocupar persones amb diversitat funcional."

-Per què opta per buscar ocupació en una entitat de l'economia social?

-Quan vaig finalitzar els meus estudis en el mòdul superior d'integració social, buscava principalment trobar un treball que em permetera desenvolupar-me professionalment en l'àmbit que havia estudiat. Això és una cosa que molts dels joves no poden arribar a plantejar-se, i molt menys els joves que tenim alguna diversitat funcional, ja que acabes quedant-te amb els treballs que "et deixen". Però com la meua vocació és treballar amb persones, i l'economia social treballa amb i per a les persones, vaig saber que la meua professió havia d'estar lligada a una entitat del Tercer Sector. Buscant com qualsevol altra persona que acaba de finalitzar els estudis, em van parlar de Àmbit i del que feien. De seguida em vaig interessar i em vaig apuntar al procés de selecció, perquè buscaven integradors socials amb diversitat funcional. Ara porte 3 anys en l'associació i em sent plenament integrada.

-Creu que les persones joves amb alguna diversitat funcional tenen més possibilitats de trobar treball en una entitat pròpia de l'economia social?

-Sens dubte. De fet, una part de l'economia social està pensada directament per a això. Els Centres Especials d'Ocupació són un bon exemple, o entitats com l'ONCE, que conec bastant bé. Però jo crec que la diferència radica en el fet que aquestes entitats busquen que cada persona es desenvolupi professionalment amb el que més li agrada o siga la seua vocació. En altres empreses que no són d'economia social, existeix el contingent de discapacitat, i afortunadament hem millorat també en l'ocupabilitat d'aquestes empreses, però en general m'atreviria a dir que són treballs molt allunyats al que realment cadascuna de les persones amb diversitat funcional podem aportar. I per això crec que en l'economia social no sols l'ocupació és de

major qualitat, sinó que a més et permet treballar en el que t'agrada o per al que t'has format.

-Creu que les persones amb diversitat funcional tenen suficient informació sobre l'economia social en quant a possibilitats d'ocupabilitat i formació?

-Generalment, no. Ni jo mateixa tenia fins fa poc temps una panoràmica completa del que és l'economia social en tot el seu conjunt. Sí que és cert que a mesura que et vincles en associacions amb finalitats no lucratives i et comences a moure en el món de les seues entitats, es comença a escoltar més el terme economia social. Però els joves amb diversitat funcional a les escoles, en els instituts o en els mòduls que fem no tenim una formació com a tal, i tampoc se'ns explica de quina manera l'economia social pot ocupar persones amb diversitat funcional. En aqueix sentit crec que faria falta més treball per part dels centres educatius.

-A què es dedica la seua associació i quina ha sigut la seua trajectòria dins de l'entitat?

-Àmbit és una associació que es dedica a treballar en la reinserció de persones judicialitzades, especialment amb problemes de salut mental, des de la perspectiva de recuperació, sobre la base d'un model comunitari des de l'enfocament dels drets humans. Treballem tant en els centres penitenciaris amb formacions i tallers, i després tenim el que anomenem els recursos propis de l'associació, que bàsicament són diferents modalitats d'habitatges perquè les persones exrecluses puguin gaudir d'un habitatge digne. En aquests habitatges acompanyem a les persones i treballem amb elles perquè emprenguen un camí cap a la plena autonomia personal i laboral, a través de diferents fases. Una persona acaba el seu recorregut en l'associació quan ja és capaç de fer vida pròpia sen-

se necessitar-nos, encara que sempre estiguem a la seua disposició per al que necessiten. Jo treballo en la fase 2 d'aquest procés, i concretament en el recurs de VT (habitatge tutelat). Els habitatges estan dividits en homes i dones i en cada recurs hi ha 6 places, que van entrant i eixint conforme comença o acaba el seu procés de rehabilitació. Jo treballo amb els homes en el torn de nits, ja que tots els recursos de l'associació són assistencialistes 24h, és a dir, hi ha un acompanyament total. Als matins, els educadors socials són els que estan directament amb els usuaris. Cada educador social s'encarrega del procés de 2 d'ells, en qüestions com la seua situació jurídica, econòmica i sanitària, a més de ser una font de motivació per a ells i ajudar-los a trobar un oci alternatiu al que normalment coneixen.

-En la seua opinió, els valors i les característiques de la governança en les entitats de l'economia social influeixen en les condicions de treball de les persones joves? En quin sentit?

-Encara que jo no soc experta en aquest camp, m'atreiria humilment a dir que sí. Des del moment que l'economia social propicia la igualtat, la democràcia plena en la presa de decisions i el suport els uns amb els altres, aquests valors es veuran reflectits en les condicions laborals de les persones joves. Desgraciadament, ens han acostumat al fet que ser jove comporta que tinguem d'acceptar pitjors condicions que altres col·lectius perquè encara no ens hem guanyat uns certs privilegis i perquè està socialment establert que els joves "podem amb tot" o "és el que ens toca al principi". En aquest sentit, crec que l'economia social no és que ens tracte millor, sinó que ens tracta d'una manera justa i ofereix als joves les condicions laborals que ens mereixem.

-Quin paper desenvolupa l'ONCE com a entitat singular de l'economia social amb els joves?

-Encara que no s'ha esmentat al llarg de l'entrevista, jo tinc una diversitat funcional sensorial amb resta visual, és a dir, tinc un 10% aproximadament de visió. El meu contacte amb l'ONCE sempre ha estat relacionat en el camp de l'esport. En l'etapa de l'ESO vaig començar a competir en atletisme i en godball, i en general la inclusió va ser bona i vaig veure a molts joves en una situació similar a la meua. En aqueix sentit, crec que és positiu que fomenten l'esport per a les persones amb diversitat funcional, perquè com qualsevol altra

persona, necessitem l'exercici físic per al nostre benestar físic i emocional. Tres anys després, per altres motius, vaig finalitzar la meua etapa esportiva. Temps més tard, vaig estudiar un mòdul superior d'activitats físiques professionals, i em vaig decidir per fer les pràctiques professionals allí. Però l'experiència en aquest cas, al contrari que en l'anterior ocasió, no va complir les meues expectatives perquè no estava relacionat l'objecte de les meues pràctiques amb l'acompliment que jo havia de realitzar segons els meus estudis.

Aqueix ha sigut el meu cas, però si em preguntes en general, l'ONCE fa una labor molt important quant a ajudes tècniques i suports a les persones cegues o amb dificultats en la visió. Adapten llocs de treball a la perfecció, i per als joves són un suport important en la seua etapa estudiantil, facilitant-los material adaptat a les seues necessitats.

Patricia Santacruz Herreros

Graduada social. Tècnica especialitzada en cooperatives de l'àrea de promoció econòmica de CEMEF S.L.O. Burjassot

"Per als qui estudiem l'economia social, el sector és part del futur. Ha de ser part del futur per a la humanitat pels valors que representa."

-Segons un estudi, els Agents de Desenvolupament Local són peces clau per al desenvolupament de polítiques de foment de l'economia social en els municipis. Creu que hi ha un major coneixement per part de les persones joves que treballen en l'Administració Local d'aquesta nova realitat socioeconòmica?

-Crec que hi ha una evolució en el coneixement de les persones joves que entren a formar part de l'administració sobre les noves realitats socioeconòmiques.

La pròpia situació de la joventut actualment, sumat a la diversificació i especialització en la formació, fa que quan aquests joves passen a formar part de l'administració local coneguen més detalladament la realitat sobre la qual han d'ajudar a actuar.

En els centres on estudien així com el contingut que estudien per a entrar en l'administració recullen l'economia social en articles, legislació, casos... però depèn en moltíssimes ocasions aplicar aquests coneixements o no quan exerceixen. Sobretot, una vegada s'arriba a l'administració, depèn dels recursos amb els quals compten, si existeix també sintonia amb els principis i es projecten, si es té capacitat d'implementar o no. Però en general sí que hi ha un major coneixement i sensibilitat de l'economia social.

-Ha rebut alguna formació específica en matèria d'economia social? En quina mesura creu que condiciona el coneixement i la formació sobre ES amb l'ocupabilitat en el sector per part de les i els joves?

-Sí, jo em vaig formar com a Graduada Social. Durant la carrera, que vaig cursar en la Universitat de València, gràcies a una sèrie d'assignatures optatives vinculades a l'economia social vaig descobrir noves formes d'organització del treball i econòmiques i vaig comprendre que es podien construir propostes laborals per a millorar la qualitat de vida amb formes més justes i solidàries.

El coneixement i la formació en ES generen una sensibilitat cap al sector social i una nova perspectiva de treball. El sistema productiu i laboral espanyol té molt difícil assumir mà d'obra individual així com la joventut té noves maneres de viure i concebre la societat. Totes dues qüestions posen damunt de la taula una necessària organització i alternativa i/o se'ls ofereix des del marc institucional o aquestes xarxes acaben creant-se per necessitat.

Per als qui estudiem l'economia social, el sector és part del futur. Ha de ser part del futur per a la humanitat pels valors que representa. Necessitem una societat que aplique els valors de l'economia social, que milloren la vida de la societat i en societat perquè encara som a temps de gaudir d'un món millor.

D'altra banda, dins del nexa entre coneixement i ocupabilitat en la joventut, moltes de les empreses d'economia social durant els últims anys han aconseguit fer-se forts en el mercat. Cada vegada hi ha més empreses d'economia social i aquestes demanden perfils amb coneixements concrets i amb valors concrets com a eixida professional.

-En la seua opinió, els valors i les característiques de la governança en les entitats de l'economia social influeixen en les condicions de treball de les persones joves? En quin sentit?

-Per descomptat. Les pròpies característiques del seu model de gestió s'organitza sobre la base de la democràcia, la distribució igualitària dels guanys i la reinversió en els interessos de la comunitat. Aquest funcionament democràtic de les entitats de l'economia social incideixen de manera positiva en les condicions de treball de totes les persones. Pot oferir solucions a assumptes econòmics i socials, cobrint les necessitats i expectatives de les seues demandes.

En la joventut es troba l'esperança. La joventut és el motor de les societats. Les impulsa. Miren cap avant

amb ímpetu i amb força. Joventut i economia social van de la mà en la concepció dels valors com l'autoajuda, el suport mutu, la presa de decisions de manera horitzontal, la concepció de grup. La joventut està per a aprendre també a gestionar adversitats, millorar la vida.

Tenen expectatives de futur sobre noves formes d'organització i necessitats econòmiques d'estabilitat davant les incerteses del mercat. Noves maneres d'entendre el futur i la societat on es respecten les condicions socioeconòmiques i mig ambientals.

-En matèria financera (ingressos i despeses públiques, subvencions, crèdits), quines mesures públiques considera més recomanables per a millorar la presència i situació dels joves en l'economia social? I quins altres suports públics?

-Crec que totes les mesures o polítiques públiques siga com siga l'àmbit que vagen vinculades a l'economia social són recomanables. La primera i indispensable és tindre equips tècnics amb coneixements en aquesta matèria que els oferisquen les alternatives.

D'entrada, en el marc educatiu, en edats primerenques treballar en valors de solidaritat, des dels equips de formació professional que els preparen per a eixir al mercat de treball com a alternativa empresarial, igual que a la universitat.

Una vegada ixen de l'àmbit educatiu ja en el marc del mercat, les entitats públiques des de les àrees de joventut (que moltes ofereixen serveis gratuïts d'atenció) a les àrees de promoció econòmica han d'estar en constant formació per a descobrir, plantejar i oferir noves alternatives. El més important per a mi és respectar-los i tindre en compte les seues necessitats i expectatives així com escoltar-los.

Des del suport públic, poden convocar-se subvencions a fons perdut de projectes i idees, ajudes a "fons perdut", crèdits a interès zero, espais de coworking amb serveis gratuïts per a estalviar costos inicials a l'hora d'emprendre. Es pot crear o participar en la creació de viviers empresarials que faciliten la incubació d'aquestes societats.

Fiscalment també pot afavorir-se la creació i permanència de l'economia social. Existeixen moltíssims mecanismes a nivell local que poden servir per a motivar-la i fomentar-la.

-Quin paper poden jugar els ajuntaments en la difusió i el coneixement dels joves de l'economia social?

-Els ajuntaments són les administracions més pròximes a la ciutadania. Coneixen de primera mà els problemes i necessitats. Saben amb quins diners

compten i a què han de destinar-se. Els ajuntaments tenen capacitat i òrgans administratius així com consultius (consells econòmics i socials, consells i cases de joventut, consells sectorials com a Cultura, etc.) que poden servir per a planificar estratègies conjuntes a diverses àrees i en diferents nivells.

Vull dir, es pot desenvolupar una estratègia conjunta per exemple des de l'àrea de joventut que sume a l'àrea de cultura al mateix temps que l'àrea de promoció econòmica o desenvolupament local. Es poden conjuntar esforços en una única direcció.

Pot fer convocatòries conjuntes d'organismes i taules transversals que servisquen per a posar en comú les demandes, expectatives i treballs conjunts i fins i tot facilitar xarxes i mitjans de comunicació.

Un ajuntament compta amb recursos. Té espais públics que poden cedir-se per a conferències, debats, organitzacions de jornades. Té capacitat econòmica per a finançar aquestes campanyes. Té un "mini poder" per a crear xarxes, promoure, impulsar i consolidar iniciatives d'economia social apegades a la realitat local.

Fins i tot pot teixir xarxes de lideratge social on realitzant activitats es pose en valor la seguretat, la perseverança, el treball en equip. Hi ha tanta capacitat de fer com imaginació i compromís es tinga.

-Troba alguna característica comuna o tret que destaque entre els joves que emprenen baix la fórmula de les entitats de l'economia social?

-La característica principal és que busquen noves maneres d'organitzar el treball més concorde als seus valors. La joventut demanda uns valors socials, que els oferisquen una vida digna, una vida de cures i una col·lectivitat. Els joves més que ningú es caracteritzen per intentar trencar un "statu quo" i l'economia social casa perfectament.

Encara que se solidaritzen amb els principis i els entenen seus, són molt diverses les activitats econòmiques que realitzen. Hem investigat casos d'iniciatives en el sector de les renovables, d'aplicacions tecnològiques, disseny web, gabinets psicopedagògics, de mitjans de comunicació, repoblacions rurals, reconversions industrials, turístiques, etc.

Una part vol sobreviure fent el que li agrada buscant una nova manera de treballar, uns altres busquen la fórmula per a intentar construir un món millor. En alguns casos, ve donat per la seua vinculació amb l'associacionisme, moviments socials i assemblearis i activismes.

Aquesta forma de convivència i de presa de decisions democràtiques els anima i facilita l'opció per fórmules d'entitats de l'ES.

Marta Lozano Molano
Presidenta de la Cooperativa Wazo Coop

"L'enteniment efectiu dels principis i beneficis de l'economia social i solidària i de les seues figures per part dels agents clau del desenvolupament rural té impacte directe en el plantejament de les estratègies d'ocupació i emprenedoria per a la joventut."

-Per què opta per emprendre a través d'una entitat de l'economia social i no una altra de tipus mercantilista?

-És una qüestió de principis. L'economia social i solidària consisteix en un desenvolupament econòmic ètic i amb valors que prioritza el benestar de les persones i el planeta fomentant la solidaritat, la cohesió social, la igualtat d'oportunitats... En aquest context, les entitats d'economia social i solidària, com les cooperatives, són organitzacions de propietat conjunta i gestió democràtica que promouen l'Objectiu de Desenvolupament Sostenible núm. 8: Treball decent i creixement econòmic, una cosa fonamental a l'hora d'emprendre.

L'economia social i solidària tracta sobre les persones i per això no existeix una única via per arribar fins a ella. Els camins a recórrer poden ser tan variats com ho som totes i cadascuna de les persones i cada entitat té el seu propi relat. La història de Wazo Coop és la d'un grup de joves rurals que vam haver d'abandonar el nostre lloc d'origen a la recerca d'oportunitats educatives i laborals. Després de viure durant anys en altres països i gaudir d'una carrera professional reeixida en indústries creatives i culturals, vam tornar a Extremadura per a donar suport al desenvolupament sostenible de la nostra comunitat i liderar el canvi que desitjàvem viure. Deixàrem de demanar per a començar a oferir oportunitats tant per a nosaltres com per a altres persones. Al principi no sabíem molt bé com fer-ho però després d'investigar i posar en pràctica algunes accions vam entendre que el que necessitàvem era una entitat que ens donara suport. Però no una associació o fundació externa que ens recolzara ocasionalment. El que volíem era cofundar la nostra pròpia organització sense ànim de lucre de propietat conjunta i gestió democràtica que ens permetera fer realitat la nostra visió d'una Extremadura construïda sobre els pilars de desenvolupament sostenible i ens permetera generar aqueixes oportunitats

per a altres persones i per a l'equip promotor de la iniciativa. Així va ser com cofundàrem Wazo Coop. El desenvolupament sostenible és com les emergències dels avions, primer has de posar-te la teua pròpia màscara d'oxigen i després ajudar a altres persones. I precisament d'això mateix tracten les cooperatives. Una vegada vam tindre posades les nostres màscares d'oxigen en forma de treball decent i sostenible, aconseguírem la capacitat operativa d'afrontar els reptes del medi rural, liderar el canvi a Extremadura i crear oportunitats per a la comunitat local de manera més eficaç i eficient.

Actualment Wazo Coop és una cooperativa d'iniciativa social sense ànim de lucre que treballa amb l'economia social solidària i les indústries creatives i culturals per a generar un impacte positiu en el medi rural d'Extremadura i d'Europa.

-Segons el seu punt de vista, quines limitacions principals té la població jove que vol emprendre en l'àmbit rural?

-L'economia global està afectada per profunds canvis que provoquen l'augment de problemes com el canvi climàtic, les desigualtats, la desocupació, l'ocupació precària, la violència... Aquesta situació es fa encara més evident en zones escassament poblades i regions amb baixa densitat de població a causa de problemes estructurals com la falta de connexions de transport i d'oportunitats d'ocupació, que afecta de manera directa a les persones joves.

Les limitacions que es troba la joventut rural són un repte que requereix ser afrontat urgentment i Wazo Coop treballa en això a Espanya a través de programes finançats per la Comissió Europea i a Extremadura per les administracions regionals i la comunitat local. Un exemple d'això és Jove-ESS, el nostre programa anual finançat per l'Institut de la Joventut d'Extremadura per al foment de l'economia social i solidària (ESS) en persones joves del medi rural de

la Comunitat Autònoma d'Extremadura d'acord amb el ODS 8. Treball decent i creixement econòmic. En el marc d'aquest projecte implementem activitats per a fomentar la cultura emprenedora cooperativa: webinars, podcasts, fòrums coop, co-labs, exposicions trans mèdia, guies... que desenvolupem al llarg de tot l'any. Precisament per a conèixer més de prop els reptes als quals s'enfronta la població jove d'Extremadura hem creat la Xarxa Jove-ESS oberta a persones joves del medi rural d'Extremadura. Actualment estem realitzant un diagnòstic sobre la situació respecte a l'ocupació i l'economia social i solidària en la qual es podrà participar fins a finals de 2022.

En termes generals podríem esmentar limitacions relacionades amb les oportunitats laborals, accés a serveis bàsics, habitatge, connectivitat, oci, etc. però precisament on hi ha problemes i necessitats és on actua l'economia social i solidària. Aquests problemes es poden convertir en reptes que afrontar per les persones joves rurals. No obstant això, hi ha una limitació relacionada amb el growth hacking que m'agradaria destacar sobre la base de l'experiència de Wazo Coop amb els seus projectes com a Jove-ESS (Institut de la Joventut d'Extremadura) i altres com Olympe Emprén (POISES, FSE, CEPES), Cultur Coop (Ministeri de Cultura), Coop Time! (Erasmus +), EU SMART Composer (Erasmus +), Rural Stories. Médias citoyens ruraux en Europe (Erasmus +), Storydoers. Digital storydoing for local tourism (Erasmus +), Rural Pride (Diputació de Badajoz), DESOPAEX (micromecenatge)... Desenvolupar aquests projectes i ésser una cooperativa rural ens ha permès tindre una visió clara del medi rural i els reptes i oportunitats que planteja. El patró del growth hacking en les empreses d'economia social i solidària en els seus primers anys pot ser molt limitant. El "creixement del pal d'hoquei" reflecteix el lent desenvolupament de les empreses fins que aconseguen un punt d'inflexió en el qual el seu creixement es torna exponencial. Aquesta progressió en lloc de visualitzar-la en forma de pal d'hoquei jo la imagine com una escala, en la qual els primers esglaons són molt més alts i els següents van sent gradualment més xicotets. Sobreviure i no perdre's en els primers esglaons és difícil en un mercat poc dinàmic, per això la joventut, considerada grup vulnerable, ha d'afrontar un repte que resulta aclaparador. A pesar que existeixen eines com les cooperatives juvenils per a facilitar processos, un entorn complex procura tant d'estrés i desànim que els problemes poden semblar irresolubles i una mentalitat limitant pot espantar-nos a ni tan sols intentar resoldre'ls. Però és possible si ens mantenim en una mentalitat constructiva que ens motive a posar-nos a prova, a continuar avançant, a afrontar aqueixos reptes encara que no sapiem molt

bé com. En primera persona puc assegurar que val la pena intentar-ho.

-Ha rebut alguna formació específica en matèria d'economia social? En quina mesura creu que condiciona el coneixement i la formació sobre ES amb l'ocupabilitat en el sector per part de les i els joves?

-Sí, l'adquisició d'habilitats sempre ha sigut una meta per a mi. En Wazo Coop creiem en el lideratge i l'apoderament basat en coneixements i experiències significatives i així ho apliquem tant en la promoció de rols forts que inspiren a les persones del medi rural per a prendre possessió del seu lideratge a través dels nostres projectes, com en la gestió interna de la cooperativa. Tot el nostre equip treballa en l'adquisició de les competències transversals incloses en EntreComp, el marc de competències emprenedores posat en marxa en 2016 com a part de la New Skills Agenda for Europe de la Comissió Europea. He rebut molta formació en economia social i solidària, desenvolupament sostenible, emprenedoria social i direcció i gestió de cooperatives tant a Espanya com en altres països europeus a través de cursos, residències i estades formatives. Totes les formacions han sigut molt interessants quant als continguts i una especialment, la XII Acadèmia d'Economia Social i Solidària de la OIT, ja que aportava un gran valor afegit tant per part de l'equip organitzatiu com de la comunitat internacional de professionals de l'economia social i solidària que allí es va congregar.

L'enteniment efectiu dels principis i beneficis de l'economia social i solidària i de les seues figures de base mutualista com les cooperatives per part dels agents clau de desenvolupament rural (les pròpies entitats d'economia social i solidària, els governs locals, els grups d'acció local i la societat civil en general) té impacte directe en el plantejament de les estratègies d'ocupació i emprenedoria per a la joventut. La formació és sempre necessària ja que amplia la visió, tant la més tradicional a les aules com la més pràctica en la qual conèixer models referents d'economia social i solidària.

-En la seua opinió, els valors i les característiques de la governança en les entitats de l'economia social influeixen en les condicions de treball de les persones joves? En quin sentit?

-Opine que les fórmules basades en el treball de l'economia social i solidària com les cooperatives i les societats laborals influeixen en les condicions de treball de les persones que són sòcies treballadores. El fet que aquestes figures jurídiques estiguen formades per un grup de persones que s'associen per a produir

en comú béns i serveis proporcionant a les persones sòcies llocs de treball permeten la propietat conjunta i la gestió democràtica de l'entitat. La presa de decisions possibilita la construcció d'un lloc de treball que promoció la conciliació de la vida personal, familiar i laboral, la igualtat d'oportunitats o qualssevol que siguin els aspectes que el grup de persones sòcies-treballadores desitgen prioritzar.

El valor i la importància que té el treball en aquest marc permet co-crear llocs basats en les habilitats de les persones que conformen el grup. Les capacitats acadèmiques adquirides al llarg d'un procés formatiu poden delimitar l'àmbit de tasques a desenvolupar per cada persona sòcia-treballadora. Però també les capacitats experiencials adquirides al llarg de la vida, ja siga en llocs de treball similars exercits amb anterioritat o en altres contextos, poden ser el germen de nous enfocaments en el treball. La pràctica del treball com a persona sòcia-treballadora en l'aspecte social de la cooperativa o de la societat laboral proporciona habilitats relacionades amb la gestió democràtica i la presa de decisions i moltes persones se sorprenden a si mateixes descobrint habilitats que mai pensaven que podrien adquirir com parlar en públic o negociar. Segons la meua experiència pròpia i d'altres entitats conegudes, és més que habitual un cert intercanvi de rols al llarg dels anys precisament pel creixement professional de les persones sòcies-treballadores explorant aqueixes tasques que mai van imaginar exercir amb tanta eficàcia.

-En matèria financera (ingressos i despeses públiques, subvencions, crèdits), quines mesures públiques considera més recomanables per a millorar la presència i situació dels joves en l'economia social? I quins altres suports públics?

-L'ecosistema financer públic proporciona suports de diversa índole a les persones joves que els permeten triar l'opció més adequada d'acord amb la seua situació particular. Opine que el repte del suport a la joventut no resideix tant en els instruments que es posen a disposició com de l'execució d'aquests. Aquesta implementació és molt variada i depèn de factors com en quina comunitat autònoma es residisca o l'enteniment que el personal tècnic que els executa a nivell nacional o local pugui tindre segons la seua pròpia visió.

En un context de crisi com el que vivim, cada vegada més persones joves desitgen un treball que construisca un món més just a través de l'emprenedoria social. No obstant això, actualment existeixen molts

impediments per a les persones joves que desitgen generar llocs de treball responsables amb les persones i el planeta en el marc de l'economia social i solidària. L'emprenedoria social pot desenvolupar-se amb major potencial baix la figura jurídica de la cooperativa sense ànim de lucre (d'iniciativa social, de treball associat... segons la comunitat autònoma). La fiscalitat de les cooperatives sense ànim de lucre suposa un obstacle per a l'accés a instruments financers públics. El tractament fiscal de les cooperatives sense ànim de lucre presenta molts reptes que han de ser solucionats en relació a la regulació com a entitats sense fins de lucre, la clarificació dels buits legislatius, les donacions... Mentre aquesta situació no siga solucionada de manera harmonitzada, proposant solucions que incloguen les realitats de totes les comunitats autònomes de manera equitativa i sense greuges comparatius i que aquestes siguin executades per personal tècnic amb la suficient capacitat professional com per a evitar biaixos cognitius, els suports públics espanyols no proveiran tot l'impacte positiu que plantegen.

-Com veieu el futur de Wazo Coop a mitjà i llarg termini en relació al treball amb els joves emprenedors?

-Treballem empoderant a les persones del medi rural a través del coneixement i les experiències significatives amb projectes implementats a dos nivells: local i regional centrant-nos al 100% en les necessitats reals de joves, dones, emigrants, patrimoni, turisme sostenible...; i també a nivell europeu portant talent i innovació a Extremadura alhora que construïm ponts que connecten Extremadura amb altres regions rurals europees.

Continuarem treballant amb la joventut i per a la joventut com a entitat prestadora de serveis reconeguda per l'Institut de la Joventut d'Extremadura. Continuarem implementant projectes específics per a la joventut com l'anteriorment esmentat Jove-ESS com de manera transversal en la resta de projectes, on sempre tenim en compte les prioritats de les persones joves.

El projecte més recent que se'ns ha concedit i en el qual començarem a treballar en els pròxims mesos és 'Place Out!', finançat per l'Acció Clau 3 del programa Erasmus + de la Comissió Europea. En els pròxims mesos desenvoluparem accions a Espanya, Itàlia i Bulgària, entre altres països europeus, que faciliten el diàleg europeu per a augmentar el protagonisme de la joventut en zones no urbanes.

Alexandre Tomás Martínez

Vicepresident del Consell Valencià de la Joventut

"El CVJ persegueix la finalitat de servir a l'interés de la joventut valenciana, promou l'associacionisme, espais de treball democràtics i sense ànim de lucre on es fomenta un treball cooperatiu i s'educa en la participació."

-Quin paper realitza el CVJ (Consell Valencià de la Joventut) en relació amb els joves?

-Com a plataforma independent, crítica, plural i democràtica, el CVJ té quatre objectius fonamentals:

- Defensar els interessos i drets de la joventut, i col·laborar en la promoció d'una efectiva igualtat d'oportunitats de les persones joves en el seu desenvolupament polític, social, econòmic i cultural.
- Fomentar en les persones joves l'associacionisme juvenil, a fi que emprenguen en grup la solució de les qüestions que els afecten.
- Representar el moviment associatiu juvenil valencià en les institucions de joventut.
- Col·laborar amb la Generalitat en l'elaboració de la política juvenil.

-El CVJ realitza o ha realitzat alguna acció formativa en matèria d'emprenedoria en economia social? Es planteja fer-ho?

-En el nostre pla de treball no existeix cap, si bé potser una matèria interessant per a incloure en el pròxim pla de treball o itinerari formatiu.

-En la seua opinió, els valors i característiques de la governança en les entitats de l'economia social influeixen en les condicions de treball de les persones joves? En quin sentit?

-Creiem que les entitats que treballen en l'esfera de l'economia social poden influir positivament sobre les condicions laborals. Al final, un element fonamental de l'ES és el cooperativisme, per tant, a través d'aquest, les persones joves poden adquirir valors fonamentals com el treball en equip, la gestió de projectes i més elements fonamentals a l'hora de desenvolupar un treball. Això també pot ocórrer en entitats d'educació no formal amb valors similars. D'altra banda, estar involucrat en una entitat de ES possibilita el desenvolupament d'una xarxa de persones i pot facilitar la seua integració en el mercat laboral.

-En matèria financera, quines mesures públiques considera més recomanables per a millorar la presència i situació dels joves en l'economia social? I quins altres suports públics?

-Un dels principals problemes de la joventut valenciana és la dificultat per a aconseguir un habitatge digne a preus assequibles. Segons l'Observatori d'Emancipació de la Joventut, en 2021 arrendar un habitatge lliure significava haver de destinar el 62,4% del salari net únicament al pagament del lloguer, i el preu mitjà dels habitatges lliures va augmentar un 5,2%; conseqüentment, la taxa d'emancipació se situava en un 13,7%. Per aquest motiu, considerem necessari que l'Administració Pública promoga ajudes, com és el cas, en aquesta matèria, de les Ajudes al lloguer d'habitatge o Ajudes al lloguer per a joves, així com el Bo lloguer jove, i també les ajudes per a l'adquisició d'habitatges en municipis de xicoteta mesura. Aquest tipus de subvencions faciliten l'adquisició d'habitatge en lloguer o en propietat.

-En quina mesura creu que es relacionen els principis i valors de l'economia social amb els valors que promou el CVJ?

-El CVJ persegueix la finalitat de servir a l'interés de la joventut valenciana, promou l'associacionisme, espais de treball democràtics i sense ànim de lucre on es fomenta un treball cooperatiu i s'educa en la participació.

-Hi ha en la seua plantilla gent amb formació en Economia Social?

-Actualment en la nostra plantilla comptem amb un estudiant de ADE i una altra estudiant de Ciències Polítiques i, per la part voluntària, tenim a un estudiant d'Economia i Ciències Polítiques. Encara que és cert que no es tracta d'economia social directament, al llarg dels seus estudis han pogut comptar amb formació en aquesta matèria en diverses assignatures i seminaris realitzats.

Ana Aguirre
Representant del Comit  i la Xarxa de Joventut de l'Aliança
Cooperativa Internacional (ACI)

"Volem que les persones joves no solament representen a joventut sinó que puguem representar a sectors i camps de treball."

-Com a representant de les joventuts de l'Aliança Cooperativa Internacional, quins són els principals objectius que vol aconseguir i els reptes als quals s'enfronta?

-L'Aliança Cooperativa Internacional, com a entitat global, té una orientació també regional composta per quatre regions:  frica, les Amèriques, Àsia-Pacífic i Europa. La xarxa de joventut replica aqueixa mateixa estructura. Aix  que, si bé és cert que establim uns objectius globals en un pla d'acció de joventut per als 4 anys de treball, les regions també estableixen els seus propis objectius i plans "locals".

El Comit  de Joventut està compost per dues persones de cadascuna de les regions i una persona en la presidència. Les vicepresidències es voten en les xarxes regionals i l'altra persona representant de cada regió es vota en assemblea general. Igual que s'ha elegit la presidència, enguany també toca renovar els quatre representants (no VP) de les regions en una assemblea general que se celebrar  a l'octubre.

Així doncs, i concorde a aqueix ànim integrador de participació regional, el pla d'acció de joventut serà definit una vegada es componga el nou comit  executiu. No obstant això puc avançar part dels continguts, ja que anirà alineat amb el programa que jo vaig presentar en l'elecció presidencial.

Les línies de treball més rellevants seran:

- El reforç de la connexió de la xarxa i la visibilització de l'impacte de les persones joves en el moviment cooperatiu

En l'anterior 'Pla d'Acció' es va posar en valor l'emprenedoria cooperativa i en aquests quatre anys volem continuar fent-lo però reforçar altres dos col·lectius que ja es van identificar. D'una banda, posar el focus en les persones joves que sense ser emprenedores són ja part del moviment cooperatiu treballant o participant en empreses cooperatives ja existents. Aquest col·lectiu conforma segurament el gruix de la joventut cooperativa. D'altra banda es buscar  també generar accions que permetan arribar al col·lectiu "cooperativista potencial", aquelles persones joves

que si bé comparteixen els valors del moviment, no són encara part d'aquest.

Tornarem a generar espais de treball físic on es connecte la xarxa i ens reunisquen les persones per a treballar i millorar.

- La presència i representació de joventut en diferents fòrums:

Les persones joves en general, quan prenen part en esdeveniments del moviment cooperatiu, el fan per a representar a la joventut o "expressar l'opinió del col·lectiu jove". No obstant això, si joventut s'estira fins als 35 anys d'edat, les persones que ho conformen són persones que han exercit professionalment almenys una dècada abans de "jubilar-se de joves". Aix  vol dir que s'han llaurat una opinió i una experiència en els sectors i camps en els quals treballen que no solament constitueix les necessitats del col·lectiu jove sinó les necessitats, característiques i reptes del propi sector o camp de treball. Volem que les persones joves no solament representen a joventut sinó que puguem representar a sectors i camps de treball.

- La col·laboració amb altres comit s i sectorials

Reforçar la presència de persones joves en les organitzacions sectorials de l'Aliança Cooperativa Internacional i també comit s no solament a nivell global sinó en les quatre regions.

A més plantegem el treball en diverses temàtiques:

- Educació i capacitació:

Educació cooperativa, capacitació cooperativa, estructural sobre la pròpia ACI, sectorial... generar més i millors cooperativistes perquè el moviment es refor e, es millori i es desenvolupi a través de la participació del col·lectiu jove. A més d'establir un precedent i un exemple perquè governs i organitzacions que vulguen generar contingut educacional de l'economia social i el moviment cooperatiu tinguem a la xarxa de joventut de la ACI com a referent.

- Emprenedoria Cooperativa:

Continuar  sent una part important del programa ja que la generació de noves iniciatives cooperatives tant en els sectors existents com en uns altres és im-

portant per a seguir connectats amb caràcter innovador i desenvolupar una xarxa més forta i duradora. Igual que ja vam fer en els quatre anys anteriors, buscarem generar programes que fomenten l'emprenedoria cooperativa en la joventut generant noves edicions del Projecte Rèplica i més.

- Tecnologia

Aquest és un sector que a més de ser de vital importància per a qualsevol moviment de la mà de la transició digital, és especialment rellevant en el moviment cooperatiu donat el seu caràcter global i participatiu. A més de ser una eina clau per al desenvolupament, la tecnologia i el desenvolupament tecnològic és un espai de creació i de generació de projectes emprenedors. La connexió natural entre joventut i tecnologia pot ser una gran oportunitat perquè siga la xarxa jove la que lidere aquest camp dins de la ACI.

-Com a sòcia d'una cooperativa, per què decideix emprendre baix una fórmula jurídica pròpia de les entitats d'economia social?

-TAZEBAEZ és una cooperativa que naix en un context molt especial. Les persones que la constituïm en els orígens som part de la primera promoció del grau de Lideratge Emprenedor i Innovació (LEINN) de la Universitat de Mondragon. El propi nom, TAZEBAEZ, ja indica una declaració d'intencions ja que significa "i perquè no" en euskera.

A més hem de tindre en compte que el País Basc és un dels territoris més cooperativitzats del món, amb una característica súper especial, el cooperativisme de treball. I que Mondragon, és la corporació cooperativa més gran del món; una referència mundial que acull a més de 3.000 visitants l'any i que ha sigut objecte d'articles i investigacions a tot el món.

Aqueix context, l'educació i l'experiència que visquem com a equip durant els quatre anys ens va portar a decantar-nos per una fórmula empresarial que si bé no és fàcil de crear (ni tan sols en aquest territori), s'alinea amb els valors que entenem que eren clau en el nostre projecte: la participació, la propietat compartida, la dignificació del treball, la creació d'ocupació estable, justa i emancipadora, i la presència global amb arrelament local (no solament a Euskadi sinó en qualsevol dels llocs en els quals ens establiríem en el futur).

A més, el nostre enteniment del model cooperatiu respon a les peculiaritats que destil·len de l'Experiència Cooperativa de Mondragón: l'excel·lència empresarial, la competitivitat, les cooperatives amb ànim de lucre i el treball associat. Entenem la cooperativa com a empresa, com a projecte de transformació personal i social però com a empresa.

A més, el nostre compromís envers el moviment cooperatiu es va estendre al panorama global quan vam tindre l'oportunitat de formar part del grup fundador de la Xarxa de Cooperativistes Joves d'Europa, YECN (per les seues sigles en anglés) en 2015. D'ací el compromís es va anar estenent fins al que és hui, sent jo la representant de joventut i presidenta de la xarxa global de joventut de la ACI. Aquesta experiència ens ha permés entendre el panorama global, entendre altres realitats cooperativistes i endinsar-nos en un panorama/estructura polític-empresarial cooperatiu, que en moltes instàncies és el que marca el desenvolupament del moviment cooperatiu que coneixem i que estem construint per al futur pròxim i no tan pròxim. Una experiència d'aprenentatge "express" en els últims 7 anys, la veritat.

I no esmente quan dic que el que més m'ha enganxat a mi personalment a totes aquestes realitats cooperatives en les quals visc són les persones que m'he trobat pel camí. Primer les persones que vam fundar TAZEBAEZ, però igualment si no més, les persones que s'han anat unint al projecte i que el conformen hui havent-lo fet tan seu i havent-lo transformat amb cada aportació. D'altra banda, les persones que em van introduir amb infinita paciència sabent calibrar la meua energia de nouvinguda en la xarxa europea i així mateix les persones que m'he trobat en el panorama global.

-Ha rebut alguna formació específica en matèria d'economia social? En quina mesura creu que condiciona el coneixement i la formació sobre ES amb l'ocupabilitat en el sector per part de les i els joves?

-Nosaltres en TAZEBAEZ vam ser de la primera generació del Grau de Lideratge Emprenedor i Innovació de la Universitat de Mondragon. Si bé en aquest grau es feia molt de recalcament en el treball en equip i en l'actualitat ha evolucionat moltíssim incorporant molt més el model cooperatiu en l'espai d'aprenentatge, en els nostres anys no estava tan desenvolupat. No obstant això, la proximitat a l'estructura de la universitat així com al grup Mondragon en general va fomentar que entenguérem des del principi el format del model en la pràctica. Quant a l'economia social en general tampoc vam tindre una formació específica digna d'esment. Tot el que hem après ha sigut en la pràctica.

La formació i el coneixement del sector de l'economia social, la seua rellevància econòmica i el seu desenvolupament social és molt limitat. En moltes ocasions està lligat a un prejudici o estereotip de caritat o de voluntarisme, que comporta a la percepció que és un sector no professional, amb poca ambició

de desenvolupament de carrera i amb poca possibilitat de creixement. A més, aqueix enteniment suposa que les persones que emprenen el que podrien ser figures de l'economia social es decanten per un altre tipus d'empreses perquè la percepció és que les fórmules socials són incompatibles amb el benefici o l'excel·lència empresarial.

Les persones joves estan subjectes a aqueixes mateixes influències i per tant en moltes ocasions no contemplen l'entrada a empreses i organitzacions de l'economia social.

-En la seua opinió, els valors i les característiques de la governança en les entitats de l'economia social influeixen en les condicions de treball de les persones joves? En quin sentit?

-Els valors i el tipus de governança són molt diversos dins de les entitats de l'economia social. Si bé s'estipula com a sector, la realitat és que la tipologia d'organització, així com les estructures són tan diverses com en altres sectors de l'economia.

Si parlem més de cooperativisme, i sobretot de cooperatives de treball associat, llavors sí que podem parlar d'estructures de major participació de les persones sòcies. En el cas de les cooperatives de treball a més de la participació en les decisions, les persones sòcies són presents en la gestió, en la divisió de resultats i en tots els aspectes relacionats amb l'empresa.

Aquesta realitat soci-empresarial és més inclusiva envers totes les persones que participen en aquestes estructures, incloses les persones joves. Per descomptat en aquelles estructures empresarials més responsables i compromeses amb la participació en la gestió, la propietat compartida i la distribució de la riquesa, les condicions laborals de les persones que les componen són més positives. A més, s'ha demostrat durant aquestes crisis i conflictes que l'estructura cooperativa és més resilient davant les adversitats i que és més capaç de preservar ocupacions.

-En matèria financera (ingressos i despeses públiques, subvencions, crèdits) quines mesures públiques considera més recomanables per a millorar la presència i situació dels joves en l'economia social? I quins altres suports públics?

-Per descomptat que totes les ajudes per a la creació d'estructures empresarials en el sector de l'economia social són benvingudes i fomenten l'emprenedoria social entre totes les persones.

En el cas de les persones joves, l'accés a formació, finançament i serveis de suport a l'emprenedoria i la inserció laboral són clau. A més, la generació d'espais de col·laboració entre persones, formació, presenta-

ció d'iniciatives i projectes, mentorització, inspiració... També és positiu el servei d'acompanyament en l'emprenedoria i execució de l'activitat almenys en els primers anys.

La divulgació de les ajudes i l'accessibilitat a les mateixes a través de canals d'arribada adequats per al col·lectiu, exigències realistes i pròximes al col·lectiu, necessitats i accessibilitat de llenguatge i metodologia d'avaluació, indicadors i disseny de les ajudes.

En general un acostament millor dels recursos existents al col·lectiu al qual es vol secundar.

-Des del seu lloc de representant en la ACI, quines són les principals necessitats més demandades per la gent jove cooperativista?

-Des del Comité de Joventut tenim diverses línies de treball per a fomentar i millorar la participació de les persones joves en les organitzacions i estructures del moviment cooperatiu.

Primer, la millora de la formació cooperativa i la divulgació del model incorporant-lo en el currículums educatius i de formacions a tots els nivells. A més de l'habilitació d'espais de treball, formació i intercanvi d'experiències per a aquestes persones com ja es va fer amb iniciatives com el Global Youth Fòrum i que es busca poder replicar.

Segon, la identificació de les persones joves que ja són presents en el moviment. Tant aquelles que lide- ren o han creat una iniciativa cooperativa com aquelles que han entrat a formar part d'una cooperativa ja existent. Visibilitzar la participació i la rellevància de les persones joves que ja aporten al moviment.

Tercer, la creació de programes que afavorisquen la creació d'iniciatives emprenedores en forma de cooperatives a través de programes com el Replication Project, que busca invertir (fins a 10.000€) en iniciatives liderades per joves, així com brindar un acompanyament i formació d'un any a emprenedories cooperatives a nivell global.

Finalment, el foment de la participació d'aquestes persones joves en els esdeveniments, l'estructura i els espais de decisió de les organitzacions cooperatives i l'estructura del moviment. La veu, l'opinió i la visibilització de les persones joves és crucial per a fomentar la continuïtat del moviment, el relleu generacional, l'acostament del moviment a les noves generacions... Però també, perquè és un col·lectiu plagat de talent i de capacitat d'innovació que les cooperatives no es poden permetre ignorar.

Joves x Fiare

Fiare Banca Ètica

"És important que la joventut aposte per les finances ètiques, ja que aquestes tenen com a objectiu generar impactes socials i mediambientals positius, construint unes finances més heterodoxes i, per tant, més inclusives."

-Quin és l'objectiu de Joves per Fiare i per què és important que els joves aposten per les finances ètiques i sostenible?

-L'objectiu de Joves per Fiare és acostar les Finances Ètiques a la joventut, prenent com a referència Fiare Banca Ètica, perquè els joves coneguen un model bancari alternatiu al tradicional. D'aquesta manera, s'atrau a joves a l'entitat amb l'objectiu que coneguen les realitats que finança el banc i els punts clau dels impactes socioambientals.

El creixent model neoliberal ha construït unes finances molt ortodoxes, enfocant-se únicament en la maximització del benefici econòmic. És per això que és important que la joventut aposte per les finances ètiques, ja que aquestes tenen com a objectiu generar impactes socials i mediambientals positius, construint unes finances més heterodoxes i, per tant, més inclusives. L'enfocament transversal de Fiare aconseguix atraure a joves que no sols provenen del món de les finances, és més, en el grup la gran majoria estudien o treballen en altres disciplines. Això, al seu torn, genera una visió transversal de l'impacte de l'economia en diferents sectors de la societat i ens permet complementar-nos entre nosaltres.

De manera col·lateral i en part gràcies a l'heterogeneïtat -formativa, professional, social...- dels quals conformem el grup, 'Joves' ens permet trobar sinergies i embullar-nos amb gent d'àmbits molt diversos. Això fa que hi haja l'interés d'acostar-nos a iniciatives alternatives, ja no tan sols en relació amb les seues lògiques econòmiques o financeres, sinó també aquelles amb una gran vocació en la transformació social, ecològica, científic-tecnològica, etc.

-Heu rebut alguna formació específica en matèria d'economia social? En quina mesura creieu que condiciona el coneixement i la formació sobre ES amb l'ocupabilitat en el sector?

-La gran majoria del grup no ha rebut una formació acadèmica en economia social, encara que moltes persones han realitzat estudis en matèries transver-

sals al model de l'economia social i solidària, i algunes altres encara estan estudiant.

Algunes persones han realitzat cursos o han estudiat màsters específics en Economia Social i Solidària i Cooperativisme, i d'aqueixa forma és com han conegut Fiare i el nostre grup de joves. Hi ha casos, però, en els quals ha sigut al revés. D'alguna forma, participar en el grup de joves per si mateix compleix una funció formadora en les participants, ja que hem tingut sessions informatives, formatives i espais on preguntar i aprendre sobre finances ètiques i economia social. En aquest sentit destaquem:

- Trobades a nivell estatal relacionades amb l'economia social i solidària: I Trobada de joves líders en Economia Social, Octubre de 2019 a Sevilla i Màlaga; Trobada interna de Joves per Fiare a Barcelona, juliol de 2021, amb visites a cooperatives d'habitatge en cessió d'ús; Idearia, a Madrid, al juny de 2022.

- Viatges a Amèrica Llatina per a conèixer els projectes finançats per microcrèdits enfocats a l'economia popular i solidària: Hondures i l'Equador 2020 i Hondures 2021.

- Participació en trobades del banc a Itàlia: Incontro di Repte a Florència i Reggio Emilia 2021, Roma i Florència 2022, etc.

- Global Social Economic Fòrum edició 2020 i 2021.

- Activitats en diverses universitats, associacions,...

Per a una bona ocupabilitat és molt important conèixer les organitzacions que formen part de l'economia social i solidària, i començar a relacionar-se amb elles participant en alguns projectes. Això genera experiència que en algunes ocasions deriva en una relació amb entitats que a llarg termini es converteixen en una oportunitat per a començar a treballar. Fiare, al costat de la Fundació Finances Ètiques i les seues relacions associatives (REAS, cooperació internacional, microfinanceres, FEBEA...), brinda l'oportunitat que persones joves puguem conèixer a altres entitats amb les quals poder col·laborar, i d'aquesta manera guanyar experiència. Fins i tot, hi ha persones que han aconseguit treball.

-En la vostra opinió, els valors i les característiques de la governança en les entitats de l'economia social influeixen en les condicions de treball de les persones joves? En quin sentit?

-Depenent de la mena de cooperativa de la qual estiguem parlant pot influir o no en les condicions de treball (cooperativa de treball, de consumidors i usuaris, d'habitatge). Els valors, en el moment en el qual posen a les persones davant del capital, haurien d'influir en les condicions de treball. No obstant això, en l'actual moment de competència que vivim veiem que és complicat estar en el mercat laboral sense autoexplotar-se. És per això que és important que les organitzacions de la ESS posen en marxa mecanismes per a garantir millors condicions mitjançant avaluacions socioambientals, no solament en les seues entitats, sinó també en tota la cadena de producció en relació a sous, seguretat, conciliació de vida laboral i familiar, formació, satisfacció en el lloc, etc.

-En matèria financera (ingressos i despeses públiques, subvencions, crèdits), quines mesures públiques considereu més recomanables per a millorar la presència i situació dels joves en l'economia social? I quins altres suports públics?

-En primer lloc, oferir a les organitzacions que formen part de l'economia social i solidària més suport públic en subvencions que generen i/o mantinguen llocs de treball, especialment en persones joves. L'impacte socioambiental que té la ESS hauria de ser considerat per part de l'administració pública a l'hora de realitzar els pressupostos, ja que els seus objectius van directament vinculats amb els interessos de les societats futures: sostenibilitat ambiental, millors condicions socials, major cohesió social, etc.

D'altra banda, tenint en compte que en molts casos el problema al qual s'enfronten és l'accés al mercat, la compra pública (representant el 20% del PIB) es podrien aplicar determinades clàusules en favor d'entitats de l'economia social i solidària.

Una altra forma és fomentar l'emprenedoria social sense aplicar el mateix tipus de finançament que tenen les empreses capitalistes. En aquest sentit, convé destacar el paper de les Finances Ètiques, en deixar de costat aqueixa visió de lucre infinit que impera en la bancarització i enfocar l'activitat a finançar projectes amb viabilitat econòmica i alt impacte socioambiental. Convé destacar iniciatives de col·laboració públic-privada: ajudes reintegrables d'administracions públiques amb organitzacions pertanyents a REFAS (Xarxa de Finances Alternatives i Solidàries), projectes d'accés al finançament (federacions de cooperatives, entitats de les finances ètiques, SGR, instituts autònoms de finances...), etc. Per això la col·laboració

pública és molt important, per a donar accés al crèdit a projectes viables i amb alt impacte soci ambiental, però sense avals.

-Trobeu alguna característica comuna o tret que destaque entre els joves que emprenen baix la fórmula de les entitats de l'Economia Social?

-La característica comuna entre la joventut que emprén en economia social és que són persones que venen, en la seua gran majoria, de l'activisme en les seues diferents formes. Algunes provenen del moviment feminista, unes altres de col·lectius emigrants, de moviments ecologistes, del programari lliure...

D'aquesta manera, mitjançant l'activitat econòmica que estan desenvolupant, es busca donar resposta a determinats problemes ambientals i socials, generant així un model amb el qual es puga cobrir les necessitats de les persones i que aquest, a més, aconseguisca desplaçar l'actual sistema, o bé, determinades pràctiques que realitza. Per tant, ressalta aqueixa visió política com a agent de transformació social.

A més, la trajectòria activista, en la seua gran majoria des d'un punt de vista transversal amb altres moviments, aconseguix que en l'emprenedoria es pose especial atenció a les conseqüències no econòmiques de l'activitat econòmica en tota la seua esfera.

-Quines mesures de suport dona Fiare Banca Ètica per a l'emprenedoria jove en una entitat d'Economia Social?

-Fiare Banca Ètica és un grup bancari que el conforma un banc que opera a Espanya i Itàlia, dues fundacions, una microfinancera internacional i una societat de fons d'inversió. Com a tal, no té un programa d'emprenedoria únic per a persones joves solament, sinó més aviat per a la societat en general.

La Fundació Finances Ètiques, que opera a Espanya, té convenis per a la promoció de l'emprenedoria social amb els ajuntaments de Madrid i Barcelona, per a donar suport a persones perquè puguem emprendre o siguem un precedent en l'economia social.

D'altra banda, en la xarxa de Fiare també hi ha altres organitzacions, històriques fundadores del banc, que han realitzat convenis per a la promoció de l'emprenedoria social, com són l'Associació Finances Ètiques de Castella i Lleó i d'Euskadi.

A nivell internacional existeix la microfinancera CreSud, que treballa amb contraparts en els 5 continents per a proporcionar xicotets crèdits a persones perquè emprenen els seus negocis.

També cal afegir, si bé no està relacionat amb l'emprenedoria jove, que el banc ha desenvolupat un fons d'accions per a joves. D'aquesta manera persones joves que no disposen de recursos suficients poden

accedir al capital del banc i relacionar-se amb altres portadors de valor.

Joves per Fiare és un grup, no enfocat a l'emprenedoria concretament, però sí a la joventut interessada en conèixer més sobre l'economia social, que aporta valor, experiències, coneixement i, a vegades, facilitats per a formar part del banc a través de "ajudes".

D'aquesta manera, persones joves que en un futur tinguin la iniciativa d'emprendre, és molt possible que ho facin des d'un punt de vista responsable amb la societat, l'entorn, les condicions de treball i el medi ambient, a més de que comptaran amb el coneixement de com ser finançats per una entitat que case amb aqueixos valors.

ECONOMIA SOCIAL I JOVENTUT

Reflexions finals, per Belén Català Estada

Al llarg de les preguntes formulades en cadascuna de les 13 entrevistes, hi ha hagut 4 qüestions que s'han repetit en la majoria d'elles. Aquestes qüestions pretenien conèixer els motius pels quals les persones decideixen emprendre sota les entitats de l'economia social; si tenen formació i creuen que el fet de conèixer l'ES fomenta que les persones busquen ocupació en aquestes entitats; si la manera en què està organitzada l'ES propícia que hi haja millors condicions laborals; i finalment, quals són les principals mesures públiques a adoptar per a millorar la presència de joves en l'ES.

Junt a aqueixes quatre preguntes principals que incorporen la majoria d'entrevistes també hi ha unes altres que recullen les principals limitacions per a emprendre, com és l'objecte del seu treball en l'ES, com veuen a les seues respectives entitats en el futur i si el fet de ser joves suposa algun avantatge o inconvenient en l'emprenedoria en ES, entre algunes altres.

De la lectura i reflexió pausada de cadascuna de les entrevistes, aquestes reflexions finals pretenen donar una visió global dels punts de vista narrats, i destacar algunes idees que des de l'humil criteri d'aquesta coordinació són interessants.

En primer lloc, a la pregunta de quins són els motius pels quals treballar o constituir una entitat de l'ES, la majoria han assenyalat dues qüestions bàsiques: **els drets laborals i els valors característics**

de l'economia social. Quant als seus drets laborals apuntaven una major flexibilitat, la possibilitat de prendre les decisions de manera conjunta i una millor conciliació familiar i personal. I respecte als valors els que més es repeteixen en les entrevistes són: treballar en empreses que aposten per millorar la vida de les persones i del planeta, el territori on viuen, atendre problemàtiques socials que no poden garantir les empreses de tipus mercantil o construir projectes empresarials basats en les persones. També s'esmenten valors com la solidaritat o la igualtat d'oportunitats.

La qüestió sobre si els entrevistats havien rebut formació en ES i cooperativisme i si consideraven que aquest coneixement era important a l'hora de ser ocupable en el sector, ha tingut respostes més polaritzades. En general, **tots els entrevistats s'han format en l'àmbit de l'economia social, sent aproximadament la meitat d'ells amb educació no reglada i l'altra meitat amb educació reglada.** Els que han realitzat o bé un màster o un grau relacionat amb l'ES coincideixen que tindre formació és clau per a conèixer bé el sector, i sobretot per a saber com poder autoemprar-te en aquest àmbit.

Entre els entrevistats que s'han format a través de diferents cursos, tallers i seminaris hi ha qui considera que no és fonamental tindre un coneixement previ, sinó que és suficient compartir els valors i principis que propugna l'ES. No obstant això, uns altres apun-

taven que, en perspectiva, el fet d'haver-se format en ES prèviament els haguera ajudat a enfrontar algunes limitacions des de la seua creació.

Una altra de les idees que diversos entrevistats han remarcat és la importància de donar a conèixer l'ES en l'etapa educativa. De fet, apuntava una de les entrevistades que si la gent jove sabera tots els avantatges i beneficis que realitzen per a la societat i la col·lectivitat les empreses d'economia social, buscarien més aquest tipus d'empreses per a treballar.

Finalment, destacar dues opinions que resulten interessants: la primera és que cada vegada en les entitats de l'ES demanden a professionals amb formació específica sobre aqueix camp. I la segona, la importància de la formació contínua quan treballes en l'ES, perquè és un àmbit en constant innovació.

La tercera gran qüestió ha sigut unànime en totes les experiències, ja que **tots han coincidit que les característiques i la governança de les entitats de l'ES tenen un impacte positiu en les condicions laborals dels joves**. Entre aquestes trobem la seguretat laboral, la conciliació de la vida laboral, la possibilitat de participar en la presa de decisions i el retorn cooperatiu, l'autogovernança, la igualtat de gènere, la transparència en la informació i una major resiliència per a afrontar tot tipus de crisi. Especialment interessant és la narració de la integradora social amb diversitat funcional, la qual apunta que precisament les persones amb més risc d'exclusió laboral estan més ben emparades per aquestes entitats i les característiques que tenen.

Una altra anotació que realitza una de les entrevistades és que precisament casa tan bé l'ES amb la joventut perquè tots dos comparteixen els mateixos valors (autoajuda, suport mutu, presa de decisions de manera horitzontal i la concepció de grup). Es tracta de valors que la joventut té molt interioritzats i que els ajuda precisament a emprar-se d'una manera diferent a la forma que és tradicionalment coneguda per tots i més socialment acceptada, on prevalen les jerarquies.

Per a acabar, l'última de les qüestions i que és des del punt de vista del monogràfic un dels aspectes més interessants a tindre en compte, és la **bateria d'ajudes públiques** que s'haurien de proporcionar per part dels governs per a millorar la presència dels

joves en l'economia social. Hi ha hagut multitud de propostes diferents, però una de les més consensuades ha sigut incrementar la formació en ES en instituts, graus universitaris i en general en tot el sistema d'educació reglat espanyol. Sense coneixement no hi ha visibilitat, i sense visibilitat no hi ha potencials treballadors que vulguen apostar per autoemprar-se o ser emprats en l'ES. També s'han proposat bonificacions per a tutoritzar experiències d'empleats amb experiència a persones joves; ajudes per a l'emprenedoria jove; formar a les assessories, agències de desenvolupament, serveis d'emprenedoria i serveis bancaris sobre ES i cooperativisme; augmentar el número i qualitat de subvencions per a cooperatives, amb l'objectiu de superar les barreres financeres; millorar els criteris de contractació pública, amb reserves de contracte i estipulació de clàusules socials en favor de les entitats de ES; donar més visibilitat a les bondats del cooperativisme, a través d'estratègies de comunicació segmentades per a poder arribar als col·lectius més desfavorits; cessions d'espais per a entitats de l'ES; subvencions a fons perdut de projectes i idees; millorar la fiscalitat de les entitats de l'ES i generar espais de col·laboració entre persones i mentorització.

Un dels entrevistats apuntava una idea molt pertinent: de res serveix que es creuen aquestes ajudes a l'emprenedoria juvenil cooperativa si no es divulguen i es facilita l'accés a les mateixes a través de la simplificació dels tràmits burocràtics. Per tant, formació en ES a tots els nivells i divulgació de les ajudes ja existents, a més de la creació d'altres noves, serien els primers passos per on haurien de començar a caminar les administracions públiques.

Agraïments

La coordinadora d'aquest monogràfic agraeix de manera sincera a totes les persones i entitats que han brindat el seu temps i coneixement per a participar en aquest especial. Com a persones joves que som, és un privilegi i realment esperançador veure a tantes persones d'àmbits tan diferents unides per l'economia social, sota la premissa comuna de construir una societat més justa i més humana.